

TU ES PETRUS

ANDREJ BRATUŽ

Ti si Peter Skala - tako poje znana pesem, neuradna papeška himna, ki so jo v teku stoletij uglasbili številni skladatelji, od renesančnega Palestrine do našega Kimovca. In prav delo slednjega so zelo slovesno zapeli mogočno združeni zbori med obiskom sv. očeta v Postojni. Pesem nedvomno izraža vso veličino papeštva in njegovega poslanstva v zgodovini. Kaj torej pomeni papež kot simbol in izraz te danes predvsem cerkvene, duhovne in moralne oblasti?

Znani nemški zgodovinar papeštva Leopold von Ranke se je zgovorno vprašal, kaj pomeni v našem času papeška oblast. Gotovo je, da se je le-ta v teku zgodovine precej spreminjala in je dobila vedno drugačne oblike in vsebine. Od srednjeveške teokracije in primata nad cesarstvom do skoraj posvetnega sijaja renesančnega obdobja, od pretresov protestantske reformacije do umirjenega vladanja novim stoletjem naproti - vedno je Petrova barka kljubovala vsem viharjem vse do naše dobe, ko je papež zadobil vse večji moralni pomen za svet in celotno človeštvo, skupaj z odmikom od nekdanje državniške in vladarske oblasti v ožjem pomenu besede. Že v poznem srednjem veku je recimo pesnik Dante postavil kakega papeža v svoj Pekel (Bonifacija VIII.), drugega (Celestina V. - svetniškega meniha, znanega po svojem odstopu) pa obsodil strahopetnosti. Papeži moči in šibkosti so se nato javljali še naprej. Najprej v Avignonu in njegovi sedemdesetletni sužnosti pa vse do kasnejših stoletij. Vendar pa je papež kot nosilec najvišje duhovniške službe kot tak ostal vedno nedotaknjen, kljub vsemu, kar je ogrožalo in ogrožalo njegovo vlogo ("in peklenska vrata je ne bodo premagala").

Današnji Petrov naslednik se je pred kratkim vrnil z nadvse uspešnega tridnevnega obiska v Sloveniji. Mirno lahko zatrdimo, da je njegov obisk radostno kot z binkoštnim močnim vetrom pretresel in duhovno prežračil našo domovino. Poljski papež je tako s svojo globoko poslanico kot s prepričljivo slovensko besedo dobesedno presenetil. Od Pija XII. (ki je s svojim slovenskim pozdravom goriškim romarjem za sveto leto verjetno prvi govoril v našem jeziku) do Janeza Pavla II. sicer ni niti pol stoletja, vendar pa v svetu kot znotraj Cerkve tako polno in skoraj revolucionarno časovno obdobje. Koncil, ki ga je spočel Dobri papež Janez XIII., je pomenil gigantski preokret našega stoletja!

Papež in papeštvo naj bosta tudi zato na pragu tretjega tisočletja tisti svetilnik človeštvu, ki ga naš čas tako potrebuje in ki lahko s svojo neprecenljivo duhovno avtoriteto usmerja svet.

VLADA IN VARSTVO NARODNIH MANJŠIN

ČIMPREJ DOLOČIMO SVOJEGA SOGOVORNIKA

DRAGO LEGIŠA

"Vlada bo posebno pozorna in občutljiva za varstvo narodnih manjšin, pri čemer bo dinamično tolmačila posebne avtonomije. Še posebej se obvezuje, da bo v kratkem času pripravila izvršilne norme za tiste ukrepe, za katere so pristojne paritetne (parlamentarne) komisije že dosegle soglasje, deželam pa bo hkrati priznala nove pristojnosti."

Stemi besedami se je novi ministerski predsednik Romano Prodi v programskem govoru v senatu (22. maja) dotaknil problema narodnih manjšin, med katere sodi, seveda, tudi naša slovenska manjšina v Furlaniji Julijski krajini. Čeprav so ta problem med razpravo o Prodijevih izvajanjih obravnavali tako slovenski senator Darko Bratina kot senatorka iz Južnega Tirola in njen kolega iz Doline Aosta, se predsednik, kolikor nam je znano, med repliko ni povrnil k tej problematiki.

Ne glede na to je treba po našem mnenju pozitivno oceniti dejstvo, da je predsednik vlade v tako pomembnem trenutku, kot je predstavitev vladnega programa zakonodajnim zbornicam, omenil tudi vprašanje varstva narodnih oziroma etničnih manjšin. Kot vemo iz zgodovine povojnega italijanskega parlamenta, se to vprašanje ob takšnih slovesnih priložnostih praviloma ni omenilo. Izjemo je predstavljalo de-

setletje 1960-70, potem ko je avstrijska zvezna vlada internacionalizirala problem Južne Tirolske in je v tej deželi eksplodiralo tudi nekaj bomb. Zato sta rimska vlada in parlament dejansko bila prisiljena na pogajanja s predstavniki prizadete manjšine. Končno je bil odobren znani "južnotirolski paket", ki priznava široko avtonomijo bocenski pokrajini (ta ima tudi zakonodajno oblast) in vsebuje vrsto ukrepov za varstvo nemške in ladinske skupnosti.

Zdi se nam pomembno, da je predsednik Prodi obljubil "posebno pozornost" in razumevanje za "varstvo narodnih manjšin". Iz tega izhaja, da se nova vlada zaveva, kako je treba manjšinam predvsem zagotoviti obstanek, saj so drugače nujno obsojene na izginitje. Takšno načelo sicer vsebuje že 6. člen republiške ustave, ki pravi, da "republika varuje jezikovne manjšine s posebnimi normami". "Posebne norme" najdemo v statutih avtonomnih dežel Doline Aosta in Tridentinsko-Južne Tirolske ter zlasti v pravkar omenjenem južnotirol-

Romano Prodi (levo) in Walter Veltroni, prvaka koalicije Oljke ter predsednik in podpredsednik italijanske vlade

skem paketu. Takšnih norm pa ni v posebnem statutu dežele Furlanije Julijske krajine. To je tudi glavni vzrok, zaradi katerega je naša slovenska manjšina še vedno "na prepihu", se ne čuti varno in je v zadnjem pol stoletju tudi izgubila razmeroma veliko svoje življenjske sile.

Predsednik Prodi je v svojem govoru tudi nakažal - sicer v zelo splošnih obrisih - pot, ki naj privede do varstva narodnih manjšin. Jasno je, da njegove besede še nikakor ne morejo potešiti naše upravičene želje, naših pričakovanj in zahtev po poštenju, pravični ureditvi našega položaja. Pomeniti pa nam bi morale močno vzpodbudo, da predvsem sami spet povečamo, kako si zamišljamo ureditev svojih problemov. S tem v zvezi obstaja, kot

vemo, mnogo dragocenega gradiva in več podrobno izoblikovanih listin, ki so bile v obliki zakonskih predlogov že vložene v parlamentu; dragoceno gradivo pa hrani tudi arhiv znane Cassandrove komisije, ustanovljene v drugi polovici sedemdesetih let. Zato zares ne more biti več nobenega razloga za zavlačevanje in odlaganje, kot je bila do zdaj stalnica pri obravnavanju naših specifičnih vprašanj.

Prav tako ni nobenega razloga, da predstavniki naše narodnostne skupnosti ne bi sedli za skupno mizo ter se dogovorili o skupnem nastopu pri novi vladi. Slednja gotovo potrebuje sogovornika, ki ga mora določiti manjšina, in sicer čimprej.

02 Miro Oppelt
LETO VOLITEV

"Vse vas z
ljubeznivo
blagoslavljam
cum benedictione
Janez Pavel II.
Slovenija
17.-19. maja 1996"

03 intervju
MSGR. OSKAR SIMČIČ

04 Zvone Štrubelj
ZGODOVINSKI OBISK JANEZA PAVLA II.

04 Jurij Paljk
UTRINKI S PAPEŠKEGA LETALA

06 Marjan Drobež
TONE BRULC - JUDEŽEVI DNEVI

07 Vinko Beličič
LEKSIKON SLOVENSKE KNJIŽEVNOST

08 Erik Dolhar
GLADKA ZMAGA SLOVENSkih JUSARJEV

09 Ivan Žerjal
RAZSTAVA BRIDGE - MOST

10 Jurij Paljk
ZAČELA SE JE DRUGA ŠKOFIJSKA SINODA

13 M.V.
UMRL JE DR. TONE POŽAR

15 ZAMEJCEM VRSTA NASLOVOV

SVET OKROG NAS

POL STOLETJA REPUBLIKE

DRAGO LEGIŠA

V nedeljo, 2. junija, bo poteklo natančno pol stoletja, ko so se italijanski volivci na ljudskem glasovanju izrekli za republikansko obliko države.

Monarhija je bila odpravljena, kralj Humbert II., ki je zasedel prestol maja 1946, pa je moral v izgnanstvo. Italija je postala republika, volivci pa so prav tako 2. junija 1946 izvolili ustavodajno zbornico, katere glavna naloga je bila izoblikovati in nato odobriti ustavo.

Starejši rod se pri nas še spominja tistih razburkanih dni pred 50 leti, ko so pristaši savojske kraljeve biše skušali prepričati najhujše, to je odpravo monarhije. Nič ni pomagalo, da je s fašizmom kompromitirani kralj Viktor Emanuel III. (od 1. 1936 celo etiopski cesar!) v juniju 1. 1944, ko so zabodni zavezniki vkorakali v Rim, predal svojo oblast sinu Humbertu in da se je slab mesec pred referendumom celo odpovedal prestolu. Večina volilnega zbora savojski biši ni odpustila, da je njen najvišji predstavnik dovolil Mussoliniju vstop v drugo svetovno vojno na Hitlerjevi strani in da je to vojno Italija izgubila.

Primorski Slovenci na referendumu 2. junija 1946 nismo sodelovali, čeprav smo formalno bili državljani Italije. Tako goriški kot tržaški Slovenci smo tedaj bili pod Zavezniško vojaško upravo (Cona A), medtem ko so bili ostali Primorci pod Jugoslovansko vojaško upravo (Cona B), o državni pripadnosti celotne Primorske je še tekla razprava na mirovni konferenci v Parizu.

Labko pa rečemo, da smo tudi Primorci posredno pomagali zrušiti italijansko monarhijo, saj smo se množično upirali rododomni politiki fašizma, ki ga je kralj vseskozi podpiral in mu dajal potubo. Od Slovencev so labko na referendumu volili le Benečani.

Za začasnega predsednika je bil izvoljen neapeljski pravnik Enrico De Nicola, ki je bil po prepričanju monarhist, a je svoje dolžnosti kljub temu korektno izpolnjeval. Redni predsednik je postal januarja leta 1948, ko je začela veljati republiška ustava. Slednja je bila odobrena v decembru leta 1947.

PIERO FASSINO V SLOVENIJI

"SEDAJ JE ČAS DOHAJANJA ZAMUJENIH PRILOŽNOSTI"

Ponedeljkovo srečanje med podtajnikom v italijanskem zunanjem ministrstvu Pierom Fassinom ter njegovim slovenskim kolegom Ignacem Golobom je treba označiti kot zelo pozitivno. Pogovor je premaknil z mrtve točke odnose med obema državama. Fassino je sogovornikom dejal, da je v Slovenijo prišel kot predstavnik predsedujoče države v Evropski zvezi in ne kot predstavnik Italije. Šlo je torej za multilateralno in ne bilateralno srečanje, čeprav je jasno, da bodo pogovori ugodno vplivali tudi na izboljšanje odnosov med sosednjima državama.

"Čas odlašanja je končan. Sedaj je čas dohajanja zamujenih priložnosti". Tako je po diplomatskih pogajanjih

na tiskovni konferenci poudaril sloveski državni tajnik pri zunanjem ministrstvu Ignac Golob. Dejal je, da je s potekom pogovorov zadovoljen. Obe strani se strinjata, da je Solanov načrt osnova, na kateri je mogoče graditi za naprej. Do podpisa pridružitvenega sporazuma bo torej prišlo že v dveh tednih. Tako je ocenil italijanski podtajnik Fassino. Dejal je, da želi Italija rešiti vprašanje Slovenije v času svojega predsedovanja v Evropski zvezi. Slovenija bi se torej lahko že kot pridružena članica udeležila evropskega vrha v Firencah, ki bo 20. in 21. junija.

Pietro Fassino je s svojo delegacijo prispel v Ljubljano v ponedeljek, 27. t.m., dopoldne, kjer se je najprej srečal z Ignacem Golobom, nato pa še z Zoranom Tha-

lerjem, ki opravlja posle zunanega ministra do imenovanja naslednika. Pogovori so se nadaljevali na delovnem kosilu na Bledu, zaključke pa sta vodji slovenske in italijanske delegacije podala na tiskovni konferenci, ki je bila na letališču pri Brniku.

Na srečanju je bil torej razvozan voz, ki je doslej oviral slovensko pot v Evropo. To je vprašanje sprostitev nepremičninskega trga. Slovenija se je obvezala, da bo spoštovala Solanov načrt. To pomeni, da bodo od podpisa in ratifikacije pridružitvenega sporazuma k Evropski zvezi vsi evropski državljani lahko kupovali nepremičnine v Sloveniji, ko bo pretekla doba 4 let. Tisti, ki lahko dokažejo, da so na ozemlju današnje Slovenije živeli vsaj 3 leta, pa bodo takoj potem, ko bo sporazum stopil v veljavo, dobili lastninsko pravico nad nepremičninami. Tako naj bi bilo zadoščeno tudi zahtevam ezulov.

"MISLIL SEM, DA STE SLOVENCII"

JANEZ VUK

Nedavni obisk papeža Janeza Pavla II. v Sloveniji se je že zapisal med pomembne zgodovinske dogodke za Slovence. O pastoralnih, političnih in drugih razsežnostih njegovega obiska se bo nedvomno še pisalo v bližnji in tudi bolj oddaljeni prihodnosti. Šele čas bo namreč razodel celoviti zgodovinski pomen papeževga obiska. Potek obiska Janeza Pavla II. je pokazal, da je bil leta skrbno pripravljen. Vsak papežev nastop pa pretehtan in premišljen. Svojo posebno pozornost in naklonjenost do Slovencev je papež Karol Wojtyła, Poljak po rodu, pokazal tudi s tem, da je ob vseh javnih nastopih govoril v slovenščini. Preveč bi si domišljali, če bi mislili, da govori Janez Pavel II. aktivno slovensko, toda podobnost med poljščino in slovenščino kot slovanskima jezikoma je tolikšna, da je papež lahko brez težav bral slovenska besedila.

Ob papeževi skrbi, da je slovenske vernike nagovoril v materinem jeziku, gotovo ni odveč vprašanje, kakšen je pravzaprav odnos nas samih do našega jezika, naše kul-

ture in navsezadnje do naše narodne pripadnosti sploh.

Kdor je gledal prenos papeževga srečanja z verniki v Postojni, mu bržkone ni ušla nekolikanj hudomušna, a vendarle natančno poantirana papeževa pripomba, ko je zbrana mladež papežu, ki je prav ta dan praznoval rojstni dan, po angleško zapela: "Happy birthday to you..." (Vse najboljše za rojstni dan). Gotovo je papež zadnja oseba, ki bi mu kdo lahko očital predsodke do kogarkoli, in vendar je papež ob tem s kančkom ironije dejal: "Mislil sem, da ste Slovenci..." Sveti oče je pač pričakoval, da mu bo slovenska mladež voščila v slovenščini.

Epizoda kaže, kako zlahka se Slovenci odrekamo svojemu izročilu in celo jeziku v zameno za tujega. Kaže, da smo ob občudovanju vsega tujega pozabili na spoštovanje in ljubezen do svojega. Samospoštovanje pa je temelj narodnega ponosa in ljubezni do domovine. Čeprav je res, da so nam takorekoč skozi vso zgodovino vsakovrstni tujci vcepljali omalovažujoč odnos do lastnega jezika, kulture in narodne pripadnosti, je ne navadno in skorajda tragikomično, da nas mora sam sveti oče opomniti, kdo smo in da smo lahko ponosni na to, kar smo, enako kot vsi drugi narodi.

LETO VOLITEV

MIRO OPPELT

Ob izidu Novega glasa bodo že znani izidi volitev v Izraelu. Za predčasne volitve se je zavzel laburistični voditelj Peres po umoru predhodnika Rabina, da bi utrdil svoj položaj in nadaljevanje mirovnega procesa. Pozitivno se je odzvala tudi desničarska opozicija Likuda. Njen voditelj Netanjahu v primeru zmage upa na upočasnitev mirovnega procesa in odklon od dosedanjega pristopa: ozemlja za mir. Odprto je še zlasti vprašanje Golanske planote. Do zadnjega sta bila oba tabora v napovedih v bistvu enako močna.

Viharno je v Albaniji. V prvem krogu tretjih volitev po padcu trdega in krvavega komunističnega režima je o izjavah predsednika Beriše zmagala vladna demokratska stranka. Opozicijske stranke s socialistično ali ko-

munistično prenoviteljsko stranko na čelu so že v nedeljo sporočile bojkot zaradi domnevnih nepravilnosti in nasilja. Mednarodni opazovalci so potrdili številne nepravilnosti. Najrevnejša država v Evropi se sooča s težavno potjo v demokracijo. Beriša je dejansko ustvaril nov režim. Nekaj pred volitvami je zakon izključil iz političnega življenja tesne sodelavce režima Enverja Hodže in zadal hud udarec opoziciji, saj je v državi, ki je bila desetletja pod strahovladno, težko najti nekompromitirane osebe. Beriša pa je bil med drugim Hodžov osebni zdravnik. Voditelj prenoviteljev Nano je v zaporu zaradi domnevne korupcije in to ob dejstvu, da je prav sedanji režim preplavljen s korupcijo. Njegov namestnik Pellumbi je bil tarča fizičnih napadov. Po predvidevanjih bi bila moralna demokratska stranka pre-

jeti le okrog 40 odstotkov glasov, Beriša pa je že v ponedeljek napovedal zmago s 65 do 80 odstotki, kar se že sumljivo približuje izidom nekdanjih albanskih komunističnih volitev, ko je Hodža prejel 99,9 odstotka glasov.

Že junija bodo odločilne predsedniške volitve v Rusiji. Predsednik Jelcin skuša na vse načine zavreti možnost uveljavitve komunističnega voditelja Zjuganova. V preteklih dneh je zaigral na karto Čečenije in dosegel dvomljiv dogovor o prekinitvi ognja z Jandarbijevom, čeprav sta si stališči obeh sprtih strani še popolnoma naraženi. Jelcin vztraja pri stališču, da je Čečenija del ruske federacije, Jandarbijev pa zahteva samostojnost in odhod ruske vojske. Dogovor služi Jelcinu za volitve, Čečencem pa, da si opomorejo.

Volitev letos še ne bo konca. Jeseni bodo predsedniške v ZDA. Po volitvah v Italiji z zmago Oljke pa bodo na jeseeni tudi volitve v Sloveniji.

KARADŽIČ NA BEGU

SAŠA RUDOLF

Vodja bosanskih Srbov Karadžić naj bi zbežal v Črno goro, kjer se je rodil pred 55 leti. Sarajevskemu psihiatru so tik za petami preiskovalci mednarodnega haškega sodišča, ki so ga obtožili genocida, zločinov proti človeštvu in grobega kršenja vojne prava, tako da se ne čuti varnega niti na Palah, kjer še dalje vladajo jastrebi. Razkol znotraj vodstva samooklicane Republike srbske je iz dneva v dan vidnejši. Karadžić je sprt s skoraj vsemi zmernejšimi voditelji. Ti so se zbrali okrog ministr-

skega predsednika Kasagiča, ki ga je Karadžić samovoljno odslovil, vendar brez praktičnega uspeha, saj živi Kasagič v Banja Luki, kamor pa Karadžić ne more, ker bi ga oddelki mirovne sile lahko aretirali. Da bi pomiril javno mnenje je prepustil vse stike z mednarodno diplomacijo podpredsednici Biljani Plavšić, ki je že od prvih spopadov zagovarjala politiko etničnega čiščenja. Nekaj dni kasneje se je Karadžić odpovedal javnim nastopom, zdaj pa se je umaknil v rojstne kraje. Vse kaže, da se je odločil za ta korak, potem ko se je izjalovil njegov načrt o razpisanju plebiscita, ki naj bi med ljudstvom potrdil njegovo oblast. Toda proti plebiscitu se je izreklo zmerno krilo iz Banja Luke, kakor

tudi uradni Beograd. Ta se pripravlja na izglasovanje posebnega zakona, ki bi dovoljeval izročitev vojnih zločincev haškemu sodišču.

Mednarodno sodišče je obtožilo Karadžića in vrhovnega poveljnika vojske bosanskih Srbov Mladiča hudih zločinov, ki se nanašajo na obleganje Sarajeva (trajalo je nekaj nad 3 leta) in na pokol muslimanskih civilistov po zavzetju Srebrenice lanskega junija. Pristaviti velja, da so Združeni narodi proglasili mesto ob Drini za varovano področje. Poleg množičnih pomorov sta Karadžić in Mladič obtožena posilstev, ropov, mučenja in streljanja na civiliste.

NOVI GLAS

UREDNIŠTVO IN UPRAVA:

GLAVNI UREDNIK: ANDREJ BRATUŽ
ODGOVORNI UREDNIK: DRAGO LEGIŠA
IZDAJATEL: ZADRUGA GORIŠKA MOHORJEVA, PREDSEDNIK DR. DAMJAN PAULIN
REGISTRIRAN NA SODIŠČU V GORICI 28.1.1949 POD ZAPOREDNO ŠTEVILKO 5
LOGOTIP, KONCEPT IN OBLIKOVANJE: KREA DESIGN AGENCY S.R.L. / GORICA
TISK: TISKARNA BUDIN / GORICA
NOVI GLAS JE ČLAN ZDRUŽENJA PERIODIČNEGA TISKA V ITALIJI - USPI
IN ZVEZE KATOLIŠKIH TEDNIKOV V ITALIJI - FISC
LETNA NAROČNINA: ITALIJA in SLOVENIJA 60.000,
INOZEMSTVO 90.000 LIR, ZRAČNA POŠTA 110.000 LIR
POŠTNI TEKOČI RAČUN: 10647493
CENA OGLASOV: PO DOGOVORU

34170 GORICA, RIVA PIAZZUTTA 18

TEL 0481 / 533177
FAX 0481 / 536978

34133 TRST, ULICA DONIZETTI 3

TEL 040 / 365473
FAX 040 / 775419

INTERVJU / MSGR. OSKAR SIMČIČ

SLOVENCIMAMO V SINODI ODPERTO POT

DRAGO LEGIŠA

Z bogoslužjem v oglejski baziliki se je v soboto, 25. maja, uradno odprla II. sinoda goriške nadškofije. Sinoda pomeni zborovanje duhovnikov in laikov, na katerem razpravljajo in se posvetujejo o zadevah Cerkve in škofije. O tem za Cerkev na Goriškem gotovo pomembnem dogodku smo se pogovorili s škofovim vikarjem za Slovence msgr. Oskarjem Simčičem.

FOTO: BURBANKA

Ce se ozremo daleč nazaj v zgodovino goriške Cerkve, ki je dedič slavnega oglejskega patriarhata, ali ne najdemo nekaj, kar je podobno sinodi, le da ima še večje razsežnosti? Mislimo tu na koncil iz leta 381. Kaj bi o tem povedali?

Če gremo tako daleč nazaj, moramo povedati, da so bile takrat razmere popolnoma drugačne. Takratna oglejska sinoda je bila bolj kot sinoda cerkveni zbor, ki bi takrat lahko postal tudi vesoljni cerkveni zbor. Takratna sinoda je obilno preraščala meje oglejske metropolije. Tedaj je šlo predvsem zato, da se nekako zajezi kriva vera, se pravi arianizem. Glavni akter takratne sinode v Oglelju je bil Ambrož Milanski. Čeprav je bila sinoda v Oglelju, je bil prav on tisti, ki je dva škofa - pobudnika arianizma - spravil v red. Šlo je seveda tudi za disciplinsko ureditev in ne samo za teološke zadeve. Seveda ne moremo primerjati današnje goriške sinode s sedanjimi razsežnostmi s takratno oglejsko sinodo, ki bi prav lahko bila vesoljni cerkveni zbor.

Tudi prvi goriški škof Attems je baje mislil na sklicanje sinode, a je misel moral opustiti. Zakaj?

Ni prav tako, kot ste rekli. Prvi goriški nadškof Karel Attems je sinodo izvedel; bila je, le da takratna državna oblast ni odobrila odlokov te sinode. Zavedati se moramo predvsem tega, v kakšnem času je sinoda bila, se pravi v 18. stoletju, v času razsvetljenstva, jože-finizma. Takrat je dejansko obstajal cesaro-papizem in Cerkev je bila precej v kleščah države kot take. Zato so tudi taki važni odloki, kot

so bili odloki takratne sinode, dobili izvršilno moč le v primeru, da jih je oblast potrdila. Tedanja oblast Jožefa II. te sinode in njenih odlokov ni odobrila; zato sinoda in odloki niso dobili pravice javnosti. Prvi goriški nadškof Karel Attems je sklical sinodo l. 1768. Vedeti moramo, da je goriška nadškofija, ki je zavzemala ogromno ozemlje - saj je bila vanjo vključena dejansko skorajda celotna današnja Slovenija - nastala l. 1752, po ukinitvi oglejskega patriarhata. Za ukinitvev le-tega pa sta bila predvsem odgovorna dva dejavnika: politični in cerkveni, pastoralni. Ko so Benečani l. 1420 zavzeli celotno Furlanijo, se je tudi ozemlje oglejskega patriarhata razdelilo na dva dela, na benečanski del in t.i. cesarski del. Težave za vodenje škofije so se pojavile na cesarski strani, se pravi v novonastali goriški škofiji; beneški del je itak vedno spadal pod beneškega patriarha. Od tod tudi dejstvo, da so razne vizitacije na naših tleh opravljali škofje iz Vatikanu, ker jih cesar goriškemu nadškofu ni dovolil opravljati.

Razmere so bile zelo težke. Zato je nadškof Attems hotel izvesti sinodo, ker je hotel urediti stvari na krščanskem in cerkvenem področju; takratni goriški nadškofiji je hotel dati neko enotnost. To pa mu je bilo onemogočeno, kot smo že povedali. Jožefinska oblast se je namreč ravnala bolj po razsvetljenskih načelih kot pa po krščanskih in cerkvenih; zato je takratna oblast delo sinode v bistvu izničila.

Nadškof Sedej se je prav tako pripravil na sklicanje sinode, ki jo je bil že napovedal.

Pa je prišla prva svetovna vojna, ki mu je prekržala račune. Obstajajo o tem kakšne listine?

Gotovo obstajajo listine v arhivu, a moram povedati, da sam nisem še šel vanj, da bi jih pogledal. V letih

po prvi svetovni vojni so se zares kazale potrebe po sinodi, a so se razmere silno zaostriale in se je, žal, ni dalo izvesti. Vedeti moramo namreč, da se je nadškof Sedej leta 1931 odpovedal svoji službi in kasneje kmalu umrl. Zato ponavljam, da je bilo v desetletju po prvi svetovni vojni izredno težko sklicati sinodo. To tudi in morda predvsem zaradi takratnih izredno ostrih političnih razmer v goriški nadškofiji in seveda tudi drugod.

Nadškof Margotti je l. 1941 sklical sinodo in jo tudi izpeljal med samo vojno vibro. V sporočilu nadškofijskega tiskovnega urada z dne 21. 5. beremo, da so na tej sinodi odobrili vrsto ukrepov, ki naj bi "normalizirali" položaj goriške Cerkve in jo uskladili z "rimskimi" navadami in običaji. Kaj bi še povedali v tej zvezi?

Kar ste sedaj rekli, žal drži. Ena od skrbi nadškofa Margottija - zelo verjetno je, da je bil pod velikim zunanjim pritiskom - je bila tudi ta, da bi uniformiral življenje goriške nadškofije, in to po vzoru ostalih škofij tedanje italijanske države. Sami vemo, da v goriški škofiji od vedno živijo trije narodi, da je tu prisotna povsem specifična tradicija, ki je prisotna tudi v cerkvenem življenju in na verskem področju. Vsiliti neke tuje obrazce-modele ljudem različnih narodov, ki imajo različno kulturo, tradicijo in versko izkustvo (petje, liturgija itd.), uniformirati to po nekem vsiljenem obrazcu je dejansko nemogoče. Tako je bilo tudi takrat. Sinodo so sicer izvedli in pred očmi imamo njene dokumente in listine, a zaradi omenjenih stvari ni mogla obroditi dobrih sadov.

Dokumenti tedanje sinode ne prinašajo ničesar novega, ker je sinoda pač sledila tedanjemu zakoniku cerkvenega prava. Kot zanimivost naj omenim dejstvo, da so se takratni slovenski dekani in duhovniki izredno ostro upirali temu uniformiranju in so bili do tega zelo kritični. O tem obstajajo listine, dokumenti. Naj omenim samo črniškega dekana Novaka, ki je bil poleg tolminskega dekana morda najbolj odločen in najbolj proti uniformaciji in t.i. normaliziranju. Obstaja dokument, v katerem beremo, kako je Novak zapisal, da "nas ni država mogla uniformirati in normalizirati in nas zato tudi Cerkev ne bo mogla". Nadalje je Novak takrat zapisal, da na ozemlju goriške nadškofije obstajata dva naroda, ki molita vsak v svojem jeziku. Že iz teh drobcov je razvidno, da takratna sinoda ni mogla obroditi dobrih sadov.

V čem se sedanja sinoda predvsem razlikuje od prejšnje?

Sedanja sinoda se močno razlikuje od vseh prejšnjih. Vedeti moramo, da je bil v času med sinodo iz l. 1941 do danes poleg druge svetovne vojne II. vatikanski koncil. Le-ta je v Cerkev prinesel nova spoznanja, nove uvide, prevetрил je Cerkev in versko življenje, postavil nove teološke osnove Cerkvi. Eden glavnih sklepov drugega vaticanskega cerkvenega zbora je prav dejstvo, da je postavil za osnovo Cerkve božje ljudstvo. Vse torej izhaja iz božjega ljudstva. Vse druge službe-ministeria (od duhovnikov, škofov do samega papeža) so samo v službi božjega ljudstva. Ko vemo to, lahko rečemo, da ima sicer res hierarhično vodstvo Cerkve lahko odločilno besedo, ne more pa iti preko in mimo božjega ljudstva, ljudskega glasu v najboljšem pomenu besede. Tisti, ki vodijo Cerkev, morajo poslušati ta glas ljudstva, kajti le tako bodo znali tudi popravljati napake, predvsem pa bodo znali upoštevati versko izkustvo tega ljudstva oz. tudi to, da se bodo zavedeli, da božji Duh govori tudi po tem ljudstvu. Očitna razlika je že v tem, kako opredeljuje sinodo stari cerkveni zakonik in kako novi, ki daje laikom v sinodi velikansko vlogo! Že samo ime *sinoda* za nas ni običajno, pomeni pa skupno pot, skupno pot nekega cerkvenega občestva. Kanon 460 novega zakonika cerkvenega prava pravi takole: "Škofijska sinoda je zbor izvoljenih duhovnikov in drugih verni-

kov, delne Cerkve, škofija je delna Cerkev, ki je krajevno škofu v pomoč za dobro vsega škofijskega občestva po določbi naslednjih kanonov..." itd.

Kakšno vlogo imajo laiki?

Škof skliče sinodo z namenom, da mu bo vsa sinoda pomagala pravilno voditi božje ljudstvo. Škof se pri tem seveda poslužuje raznih sodelavcev; nekatere mora po zakonu poklicati v sinodo, vendar pa ima pri izbiri delegatov za sinodo-sinodalcev - veliko svobodo. Pri študiranju raznih problemov med delom po raznih komisijah v času sinode in pri sprejemanju odločitev v končni fazi sinode ima glas laikov isto veljavo kot glas duhovnikov. Samo podatek: pri naši sinodi sta dve tretjini laikov.

Kako pa so zastopani slovenski verniki pri delu?

Slovenski verniki imajo pri tej sinodi odprto pot. Zastopani so slovenski in italijanski župniki; z vsakim župnikom je še en predstavnik - delegat. Tako ima vsaka slovenska župnija v sinodi slovenskega delegata-laika. V mešanih župnijah pa je po en italijanski in en slovenski delegat. Poleg župnikov so v sinodi seveda prisotni po dolžnosti duhovniki, ki delajo na škofiji, drugi duhovniki in tudi laiki izven župnijskih stvarnosti (škof jih je povabil zaradi določenih kompetenc).

Slovencev je precej. Po-udarjam pa, da je od nas Slovencev samih odvisno, koliko bomo aktivno prisotni pri delu sinode in v raznih sinodalnih telesih. Odprto pot imamo in samo od nas je odvisno, če bodo naši predlogi prepričljivi tako za Italijane kot za Furlane. Kot sam vidim, so tako Italijani kot Furlani do Slovencev v sinodi zelo odprti.

Kaj si goriška Cerkev še najbolj obeta od sinode?

Vsaka krajevna Cerkev si od sinode, ki je samo eno sredstvo od mnogih, obeta marsikaj; tako tudi goriška Cerkev. Naloga sinode je predstaviti versko izkustvo in evangelij sodobnemu človeku na sodoben način, tako da bo to občutil kot obogatitev in osmišljanje življenja. Sodobni človek mora začutiti, da vera ni neka odtujitev od življenja, ampak bogastvo, osmišlitev; evangelij namreč prekvasi življenje. Cerkev se dejansko tako predstavlja sodobnikom in pravi: To je moje upanje v življenju, tu vam ga predlagam, ker čutim, da je to lepa novica za človeštvo tudi danes.

Kaj lahko pričakujejo slovenski verniki od sinode?

Že večkrat je bilo poudarjeno, da smo v goriški škofiji tudi slovenski verniki in smo v manjšini. Toda rekel bi tako, kot je nekoč povedal nadškof Cocolin: "Ne govorite o večini in manjšini, ampak o slovenskem občestvu, ki je prisotno ne glede na število!"

Kaj pričakujemo? Mislim, da je predvsem od nas odvisno, kako se bo izteklo. Ne smemo namreč samo čakati, kaj bodo drugi storili, kaj bo Cerkev storila, in bomo potem govorili: "Glej, kako smo bili prikrajšani pri tem ali onem! To so naredili tako, ono drugače..." Dana nam je možnost; čim bolj bomo sodelovali, tem več bomo imeli. Po mojem mnenju se slovenski del cerkvenega občestva nima česa bati. Moram pa povedati, da se je sinoda sedaj formalno šele začela, vse delo pa nas še čaka.

Katere točke so bile v pripravljani fazi sinode najbolj izpostavljene in jih imajo ljudje za najbolj pomembne? Napravil se je osnutek, nekaj *instrumentum laboris*, ki vsebuje dvanajst točk. Prve točke so bolj verskega pomena, ker bo potrebno osvetliti nekatere verske resnice: glede Razodetja in njegovega podajanja, glede tega, kakšen je odnos človeka do Boga, ki se je razodel v Kristusu; Cerkev ni samo ustanova, ampak tudi skrivnost. Vsaka Cerkev - tudi vesoljna - pride namreč do izraza samo v krajevni Cerkvi, vesoljna Cerkev se javlja le v krajevnih Cerkvah, t.j. v škofijah. Kakšna naj bo torej struktura te naše krajevne Cerkve v teh naših tradicionalnih in kulturnih danostih? Znotraj Cerkve so ljudje, ki delujejo v službi našega današnjega sveta.

Potem je tu še vprašanje, kako živeti krščansko vero v današnjem času, kako naj vernik skuša pripomoči, da bo naša družba postala civilizacija ljubezni. Dalje je še vprašanje kulture in vere, vprašanje kulture sprejemanja drugega in drugačnega, vprašanje javnih občil, ki so danes zelo važna, in verskih resnic. Tu sem samo nakazal nekaj vprašanj in problemov, o katerih bo tekla razprava po raznih sinodalnih komisijah.

Predvsem pa bi rad poudaril, da danes ne vsiljujemo ničesar, ampak samo predlagamo; oblikovana vest bo izhodišče, kjer se človek res sreča z Bogom in se tudi sreča s sočlovekom.

*Vse vas z Gubernija
blagoslovljamo
suo benedictio me*

Janez Pavel II.

Slovenija

17. - 19. maj 1996

Faksimile slovenskega posvetila papeža Janeza Pavla II. na hrbtni strani spominske podobice ob obisku v Sloveniji

JEZUS IZ NAZARETA IN CERKEV KOT SKUP- NOST JEZUSOVIH UČENCEV (21.)

ZVONE ŠTRUBELJ

V dosedanjem pregledu nastanka Cerkve kot neposrednega nadaljevanja Jezusovega poslanstva smo se osredotočili na prvo skupnost kristjanov, ki so ji dajali pečat apostoli in njihova pričevanja. Cerkve je v tej razvojni fazi bila zares skupnost Jezusovih učencev. V ospredju so bile živa navzočnost vstalega Gospoda, bratsko vzdušje in pripravljenost za pričevanje vere v vseh okoliščinah življenja in v takratnih družbenih razmerah.

Kako razume nastanek Cerkve teološka misel našega stoletja? Je Jezus iz Nazareta hotel ustanoviti tako Cerkve, kot jo poznamo danes? Poznamo več interpretacij nastanka Cerkve. Združili jih bomo v štiri različne odgovore; povzemamo namreč to, kar se o tem vprašanju sliši tudi med ljudmi, v današnjem družbenem in miselnem kontekstu. Prva, skrajno liberalna razlaga - izdelali so jo nekateri protestantski teologi - trdi, da Jezus ni hotel ustanoviti Cerkve. Med Jezusovimi nameni in tem, kar je nastalo po njegovi smrti in vstajenju, ni več kontinuitete. Jezus je prišel oznanjat pot ljubezni, medsebojnega spoštovanja, predvsem pa svobodo od kakršnihkoli institucionalnih pritiskov. Jezus nikakor ni želel ustanoviti Cerkve, prišel je le pridigat božje kraljestvo. Cerkve je iznajdba prve generacije kristjanov, ki je iz potrebe po varnosti zgradila strukturo Cerkve. Jezus je zastopal le gibanje, brez vsake strukture.

Druga, zmerno liberalna razlaga ustanovitve Cerkve - tudi to zagovarjajo v glavnem protestantski teologi - trdi, da je bila Cerkve ustanovljena iz nuje, je sad zgodovinskih razmer. Jezus sam je pričakoval bližnji prihod božjega kraljestva. O tem nam sam govori v evangelijih. Ni nameraval ustanoviti Cerkve. Jezusovi učenci in prvi učenci apostolov so po Učiteljevi smrti in vstajenju imeli sebe za zadnjo mesijansko generacijo. Oni sami bodo dočakali *paruzijo*, to je konec sveta in božjo sodbo. Že druga in tretja generacija kristjanov, poapostolska Cerkve, je bila prisiljena zapustiti to stališče in sprejeti organizirano obliko Cerkve, ker paruzije od nikoder ni bilo. To je bil zanje velik šok. Prisiljeni so bili ustanoviti Cerkve, ki je bila kot družbena struktura hierarhično urejena. Tretja, konservativna interpretacija ustanovitve Cerkve - zagovarjala jo je katoliška Cerkve do petdesetih let našega stoletja - postavlja tezo, da je Jezus sam že ustanovil točno določeno in do konca izoblikovano Cerkve. Apostolom je takorekoč izročil projekt Cerkve. On sam je edini arhitekt tega projekta. Ima sedem nosilnih stebrov, sedem zakramentov. Zamislil si je tudi vlogo papeštva, poslanstvo Petra in njegovih naslednikov, škofovstvo in duhovništvo. Na neki način je že določil nauk Cerkve in obliko ustroja krajevne in vesoljne Cerkve.

S poglobljanjem bibličnih tem na področju ekleziologije v letih pred drugim vatikanskim zborom se je na koncilu izoblikovala sedaj veljavna, sredinska, katoliška razlaga ustanovitve Cerkve. Jezus je želel ustanoviti Cerkve, ki raste in se izpopolnjuje v različnih zgodovinskih obdobjih. Obstaja resnična povezava med Jezusovimi nameni o ustanovitvi Cerkve in med tem, kar je v stoletjih pozneje nastalo iz Cerkve. O tem kaj več v našem naslednjem razmišljanju.

ZGODOVINSKI OBISK PAPEŽA JANEZA PAVLA II. V SLOVENIJI

(17.-19. MAJA 1996)

ZVONE ŠTRUBELJ

Malokateri dogodek bo v zgodovino naše matične domovine zapisan s takimi zlatimi črkami kot nedavni obisk Petrovega naslednika.

V pripravi na ta dogodek so se mešali občutki pričakovanja in strahu, v javnost so prihajali glasovi za in še bolj proti. V petek, 17. maja, se je vreme ustalilo, zapihal je prijeten pomladanski veter in na Brniku je ob napovedanem času, ob 16.45, stopil z letala dolgo pričakovani gost. Že v uvodnih besedah je zaželel, naj Slovenija postane odprta dežela, križišče narodov, most med slovenskim, germanskim, romanskim in madžarskim svetom. Prijetno vzdušje se je začelo ustvarjati v sončni Sloveniji, ko je rimski škof, patriarh Zahoda, pokleknil pred brezijansko Marijo Pomagaj in ji na priljubljenih Brezjah priporočil svoj tridnevni pastoralni obisk.

V petek dopoldne je Ljubljana živela z upočasnjem, skorajda lenim ritmom. Oživila je proti večeru, ko je nepretrgana vrsta ljudi od Šentvida do stolnice mahala v pozdrav vrhovnemu pastirju Cerkve, romarju na slovenski zemlji, kot je sam sebe opredelil potem, ko je poljubil slovensko zemljo. Zvečer je molil

v stolnici skupaj s slovenskimi škofi, duhovniki, redovnicami in redovniki. Okrog stolnice je bilo veliko zbranih, med njimi sem opazil tudi zelo veliko mladih. Bil je petek zvečer in začetek je bil prav dober.

V soboto zjutraj so papeža Janeza Pavla II. pred nadškofijskim dvorcem, kjer je prespal, pričakali otroški glasovi in čestitke za njegov 76. rojstni dan. Kmalu po osmi uri je v spremstvu odšel na hipodrom v Stožicah, kjer je daroval slovesno mašo ob 1250-letnici krščanstva na Slovenskem. Mogočna in veličastna slovesnost, ki se je je udeležilo več kot sto tisoč ljudi. Mnogi so na prireditveni prostor prišli v zgodnjih jutranjih urah, veliko jih je prišlo v romarskih vrstah, po 50 in več kilometrov peš. V nagovoru se je papež ozrl v preteklost in nakazal sedanji družbeni trenutek in pastoralni položaj slovenske Cerkve. Stotisočglava množica nam je prvič dala občutiti, da gre za nekaj velikega in da Slovenci le nismo kar tako. Popoldne smo bili mnogi deležni srečanja z mladino in primorskimi verniki s slo-

venske zamejske strani na športnem letališču pri Postojni. V tisto sobotno popoldne je zasijalo ne samo sonce, ki smo ga navajeni; med udeleženci je bilo tudi valovanje milosti, božje energije, sicer dogajanje, ki smo mu bili priča, ne bi se glo tako zelo globoko v srce in dušo vsakogar, ki je želel biti odprt. V Cerkvi temu pravimo delovanje Svetega Duha. Zares, mladostno, razgibano in razigrano so mladi sprejeli svojega očeta in mu prisluhli kot preroku, kot tistemu, ki ima besedo upanja.

Ko je po govorih na vprašanja mladih improvizirano, malce nerodno, toda do konca prisrčno vzkliknil mladim: "Papež 'ma vas rad!", je dogajanje doseglo svoj višek. Usul se je plaz navdušenja, ploskanja, glasnega vzklikanja in mahanja z belorumenimi ruticami. Prešli smo v trenutke veselega praznika, ki so ga izražale voščilne pesmi in deset metrov dolga kita cvetja, svežih šmarnic, ki so jih verniki iz okolice Postojne nabirali od ranega jutra.

Ali Vas je bilo kdaj strah? To je bilo prvo vprašanje mladih, na katerega je papež odgovoril s svojo izkušnjo dvajsetletnega mladeniča, ki doživlja začetek druge svetovne vojne. Ob

njegovih besedah se mi je ponudila sledeča kratka sinteza papeževe osebnosti. To je človek, ki je dal skozi tri strahote našega stoletja. Poznal in okusil je grozo fašizma, ki je Evropo in svet zamajala v temeljih človečnosti. Kot duhovnik, škof in krakovski kardinal je poznal in doživljal ozkost in ideološko nasilje povojnega komunizma, ki je zatiral vero in človeka izenačil s členom v družbeni verigi. Kot papež pa je okusil in do dna spoznal grozo divjega kapitalizma in liberalizma, ki človeka zožuje in usušnjuje ter ga napravlja za nenasitnega porabnika materialnih dobrin. Zato je njegova beseda, zlasti kadar je namenjena mladim in po njih prihodnjemu veku, tako preroška, prepričljiva in učinkovita. To je bilo moč začutiti v Postojni, na tisti sobotni popoldan. In videli smo, da je bilo prav dobro! Bila je sobota in končeval se je drugi dan pastirskega obiska v Sloveniji.

Bilo je jutro tretji dan, v nedeljo, 19. maja 1996. Tudi v Mariboru, kamor se je zgrnila množica stotisočih vernikov, se je med slovesno nedeljsko mašo ponovilo, kar smo lahko doživljali v Ljubljani in Postojni. Janez Pavel II. je zadovoljno odhajal v Rim; vsi, ki smo bili med njegovim potovanjem tesneje povezani z njim, smo v nedeljo zvečer ugotavljali: To so bili dnevi, ki jih je naredil Gospod! Veselimo in radujemo se!

NEKAJ UTRINKOV S PAPEŠKEGA LETALA...

JURIJ PALJK

Papežev pastoralni in državniški obisk Slovenije sem spremljal z nekoliko drugačne perspektive, ker sem bil namreč med tistimi 48 srečnimi časniki iz vsega sveta, ki so šli z njim na letalo in ga spremljali vse tri dni na vsakem koraku.

Pri Novem glasu so odločili, da pošljejo prošnjo za papežev polet, ki ga kar v vseh jezikih imenujejo z italijanskim izrazom "volo papale". Do zadnjega dejansko nisem mogel verjeti, da bom imel to srečo, da bom lahko svetega očeta spremljal v svojo domovino na njegovem letalu. Pa je končno le prišlo iz Rima obvestilo, da grem na papežovo letalo, da bom z njim vse tri dni in se bom nato z njim vrnil spet v Rim.

Kar človeka najbolj preseneti ob vkrcavanju na papežovo letalo v Rimu na letališču Fiumicino, je gotovo izredno velika pazljivost policistov, varnostnikov in drugih oseb, ki skrbijo za papežovo varnost. Precej prozaično je vse skupaj, ko stojiš v vrsti in čakaš, da te bodo do zadnje pičice pregledali, da ti bodo prtljago ničkolikokrat preslikali. "Gremo!" je rekel mlad mož, za katerega sem pozneje zvedel, da je gospod Vik, mlad in zelo delaven šef vatikanskega tiskovnega urada, človek, s katerim sem imel - kot tudi vsi drugi časniki na papeževem poletu - v treh dneh največ stikov in največ opravka. Kolega

Filip Košmrlj z Radia Slovenija mi je rekel, naj sedeva skupaj in res sva sedela nekje v repu letala MD 80 italijanske letalske družbe Alitalia; vkrcali so nas dobro uro pred prihodom svetega očeta.

Neudoben sedež za prevelikega človeka, kar sem, me je silil, da sem noge skušal dati na ozek hodnik, a se je to kaj kmalu pokazalo za neumno dejanje, saj sem jih moral vsakih trideset sekund umikati. Bolj ko se je bližal trenutek papeževega prihoda, vedno bolj mrzlično so ljudje tekali po letalu, stvardi in stewardese, gospod Vik, varnostniki in tisti, ki so varnostniki, a o njih nihče ne ve, da so varnostniki; mi časniki smo sedeli. Takoj se je videlo, da smo Slovenci novinci na papeških poletih - vsega skupaj nas je bilo devet: dva od neke zasebne slovenske postaje, tri televiziji osrednje slovenske RTV, že omenjeni Filip, ki je s telefončkom v roki vsake pol ure neposredno poročal za Radio Slovenija, prijazni Božo Rustja, ki študira teologijo in časnikarstvo na Gregorijani v Rimu in je poročal za Družino, prikupna poročevalka Slovenske tiskovne agencije in jaz. Medtem ko so drugi časniki udobno srebrali sokove in kavo ter ležerno brali svetovne časnike, smo mi Slovenci zvedavo gledali skozi okenca letala, kdaj bo papež prišel. Nekateri so bili celo tako glasni, da so se jim kolegi, ki imajo za seboj trideset, štirideset in več poletov s svetim očetom, prizanesljivo in dobrohotno smehljali, češ: "Ne smemo jim zameriti, ker je to njihov prvi in gotovo tudi zadnji polet s svetim očetom."

Nato se je vse zgodilo z velikansko hitrostjo, zaslišali smo hrup helikopterja, sveti oče je stopil na letalo in v nekaj minutah smo vzleteli. G. Vik je začel deliti govor svetega očeta in slovenskega predsednika na Brniku in v letalu je zašumelo. Vsi so s telefončki začeli poročati, nekateri so potegnili na dan male računalnike, a so jih

KNJIGA ARGENTINSKEGA AVTORJA

KNJIGA JUDEŽEVI GROŠI TONETA BRULCA IZŠLA TUDI V SLOVENIJI

MARJAN DROBEŽ

V slovenskih knjigarnah je na voljo knjiga z naslovom *Judeževi groši*, ki jo je napisal Tone Brulc, sedaj najplodovitejši slovenski pisatelj v Argentini. Delo je lahko izšlo v novih demokratičnih razmerah, kakršne so sedaj v Sloveniji; gre za t.i. zdomsko literaturo, ki se nam z novimi izdajami publicističnih in drugih del čedalje bolj odkriva kot pomemben del naše literarne ustvarjalnosti.

Tone Brulc v Argentini piše predvsem kratko prozo, njegov motivni svet zaobjema indijanski način življenja in kmečke motive

iz Slovenije. Odlikujeta ga poglobljena obravnava socialne tematike in izpiljena zgradba s pogosto presenettljivim koncem. Take značilnosti ima tudi njegov roman *Judeževi groši*, ki si ga je v samozaložbi izdal avtorjev prijatelj in sodelavec Andrej Rot, ravnatelj Radia Slovenije.

Tone Brulc se je rodil 27. januarja leta 1928 v Hrušici pri Novem mestu na Dolenjskem. Gimnazijo je obiskoval v Novem mestu, l. 1943 se je pridružil vaškim stražam in se maja 1945 umaknil na Koroško, od tam v Italijo in na gimnaziji v Serviglianu maturiral. Nato je emigriral v Argentino in

se tam najprej zaposlil kot delavec v tovarni. V publicistiko se je vključil pozno, saj je pisati začel v osemdesetih letih. Večino novel je napisal v reviji Meddobje. Leta 1984 je s črtico *Obup* zmagal na natečaju tržaške Mladike, pozneje pa je dobil še več nagrad na natečajih Slovenske kulturne akcije v Buenos Airesu. Po začetku demokracije je začel objavljati tudi v Sloveniji. Tako je že l. 1989 v reviji nekdanjih partizanskih borcev *Borec* v Ljubljani objavil svoje poglede na spravo. Prepričan je, da mora razumnik braniti resnico, zato je treba pretresti slovensko zgodovino in ga očistiti ideoloških plev. Pri tem je Tone Brulc kriti-

čen tako do nekdanjega jugoslovanskega sistema kot tudi do emigracije.

V knjigi *Judeževi groši*, ki je zdaj na voljo tudi slovenskim bralcem v njegovi domovini, opisuje medvojno dogajanje v okolju, v katerem je živel. V boju OF in KP proti njunim nasprotnikom sta umrla njegov oče in šestnajstletni brat Jože. Dva dni pred razpadom Italije, septembra 1943, je stopil v Vaške straže, 9. septembra istega leta pa je še videl, kako so se italijanski častniki v novomeškem Rotovžu bratili z Borisom Kidričem in z dr. Alešom Beblerjem.

V knjigi je mogoče najti tudi resnico o Javorovici na Dolenjskem, o začetkih protikomunističnega gibanja v tamkajšnjih okoljih, o Štajerskem bataljonu (ta je navzven deloval kot komunistična enota, dejansko pa je bil zelo uspešen del protirevolucije na Dolenj-

skem), o umiku ob koncu vojne l. 1945 na Koroško, o krvavem potoku pri Hudi luknji, o krvavi griži in omotični lakoti v Vetrinju, o ušeh, strahu in domotožju. Začetek celotne zgodbe, ki je opisana kot roman z umetniško prepričljivo stjo in navdihom, ki sega v razum in srce, je v letu 1941, kjer v vasi Šmarje (blizu Novega mesta) domači kaplan Cvek med mašo sporoči novico o vojni, ki sta jo Italija in Nemčija pričeli proti Jugoslaviji. Na pogrebu vaščanov, ki so jih Italijani postrelili v vasi, levo usmerjeni učitelj Rakar v svojem govoru vzklikne *Smrt fašizmu!*, nato pa zbeži iz vasi. Tako se je začel razcep. Zgodba se razpleta v sto in sto imen in se konča, še ne sklenjena, v taboriščnem življenju in na poti v emigracijo.

PISMO UREDNIŠTVU

NEZADRŽEN VZPON ŠOVINIZMA...

SERGIO PIPAN

Prof. Janko Jež, ugledna osebnost med nami, je na straneh tega lista celih 17 tednov objavljaval v nadaljevanjih obsežen poseg, poskuša pripraviti k pameti "nosilca" nevarnega virusa za duše, kakršnen je šovinizem in protislovanski predsodek.

Spoštovani g. profesor, svoj čas sem Vam brez obotavljanja že pojasnil svoje stališče nasproti posnemovalcem vseh tistih, ki so miroljubnim ljudem v naši deželi povzročili toliko gorja, vse od usodnega 3. novembra 1918, ki je pomenil začetek savojške vojaške zasedbe jadranskega Primorja.

Očitno pa podlosti v preteklosti še ni bilo dovolj: danes smo priča, kako se iz močvirja znova vzdiguje malik šovinizma, ki širi svoje propagandno geslo o "rodomoru" Italijanov "kot takšnih"... Toda protislovje med rimsko preiskavo o tragičnih dogodkih pred več kot pol stoletja in samo stvarnostjo je povsem očitno.

Odveč je zato vsakršnen poziv, da naj se zgodovinska resničnost ne zlorablja za ideološke namene (zakaj "ni bolj glubega od tistega, ki noče slišati").

Vendar je treba prof. Ježu izreči zahvalo: njegovo široko obzorje, diplomacija in dobra volja, skupaj z globokim poznavanjem dogodkov in nosilcev vlog, zaslužijo iskreno in enodušno priznanje.

I.DEVETAK

PREGNANI. PRIČEVANJA GORIŠKIH BEGUNCEV

"Bežeči vlak je moj dom
in moji drugovi so ropotajoča kolesa."

A. Gradnik / Novo leto starega begunca

Citat iz Slovenskega begunskega koledarja za leto 1917 - izdal in založil msgr. dr. Alojzij Faidutti z namenom, da bi bila "priljudna beseda najboljšje tolažilo v grenkih urah" - navajam zato, da bi priklical v spomin usodo naših ljudi, ki so jih topovi prve svetovne vojne pregnali z domov ter jim vsilili taborišča in tuje strehe. In vendar spominjanje ne bo šlo zlahka, ker literaturo o pobeglih lahko štejemo na prste ene roke. Prvo vojno so doslej preozgali v prvi vrsti vojni strategiji, podobe begunčevega vsakdana pa so vse do danes ostale zapisane le v spominu preživelih: "Odmaknjen, skoraj skrivnostni svet, ki si ga imel pred nosom, a ga nisi videl." Včasih je naneslo, da smo poslušali pripoved starejših osebe: Bruck ob Litvi, Steinklamm, Wagner, Gmünd so bila tedaj imena za oddaljena begunska ta-

borišča. Kdor danes pripoveduje, je bil takrat otrok. Z neverjetno silo so se zapisale v otrokov spomin slike, vtisi in govornice s poti po tujini: mnogi vedo recitirati nikoli zapisane, pred osemdesetimi leti priučene pesmi. Iz jasnih spominov pričevalcev, živečih med nami, je nastala dragocena knjiga *Pregnani* (Založba Devin - Trst, maja 1996), ki so jo pravkar predstavili v Gorici. V njej je zbranih 66 življenjskih zgodb, ki jih je vrnil na svetlo goriški nepotešljivi raziskovalec Vili Prinčič. Knjiga se je rojevala skozi dve leti med vztrajnim

obiskovanjem ljudi, zgodbe pa so prerasle pripovedovalčevo izkušnjo. To niso bile več zasebne slike, shranjeni

spomini... bila je bogata podoba neprijaznega vojnega časa: negostoljubno tuje okolje, stiki z domačini, šolanje otrok, delo, rojstva in smrti, ošpice, kolera, tifus, španska gripa; pričakovanja, ganljiva vrnitev domov, obnova porušenih domačij in vasi, novi gospodarji, odtujeni domači itd. Namen knjige je bil osvetliti to, kar še ni bilo zapisano o krajih in ljudeh od Goriških Brd do morja, od Sabotina do Tržiča, s poudarkom na t.i. goriškem obrambnem mostišču na desnem bregu Soče.

Izselilo se je 80.000 ljudi. Odšli so tja, kamor bombe niso zogle: 70 odstotkov pregnanih je našlo zavetišče v begunskih kolonijah po avstrijskih deželah - na Moravskem, v Avstrijski Šleziji, v Spodnji Avstriji, v zahodnih Brdih, na Vipavskem -

20 odstotkov v Italiji. V knjigi ne gre za številke, a za enostavno doživljanje. Knjiga ima obliko albuma spominov, v katerem pripoved potrjujejo dragocene fotografije. Številne zgodbe so si podobne - vedno so vznemirljive - vsaka nosi nekaj, česar druga nima. Avtorjeva spremna beseda in kratki eseji "Prekleti..." Draga Sedmaka prispevata knjigi potrebni okvir. Na tem mestu naj spregovori še avtor sam: "Knjiga ni ne zgodovinska in ne leposlovna. Nagiblje se bolj na zgodovinsko stran, pa čeprav je pisana v obliki zgodb. Po svoji zasnovi pa je edinstvena..." Knjiga *Pregnani* delno odtehta zamudo, ker "pred nosom smo imeli gradiva za desetine romanov, celo filmov, a smo ga takorekoč izpustili iz rok... Vse drugače bi bilo, ko bi te zgodbe zbrali pred dvajset in več leti."

Kakor so se nekoč pregnani ogibali bomb, tako se danes pozabe.

PODLISTEK

NOVA TEMELJNA PRISPEVKA ZA POZNAVANJE DUHOVNE PROBLEMATIKE BRIŽINSKIH SPOMENIKOV (2.)

JANKO JEŽ

Tavčarjeva sodi, da je verjetno sam patriarh Pavlin vodil sinodo, otvoril pa naj bi jo bil sam kralj Pipin. Pavlin v svojem zapisniku ne omenja ne števila in ne imen zastopanih škofijskih sedežev. Navaja le salzburškega škofa Waltricha. Slog zapisnika dokazuje, da je bil Pavlin zelo izobražen. Izbrani in izoblikovani slog je značilen za literata in teologa. Sodobniki so Pavlinu pravili *excellentissimus gramaticus*.

Iz zapisnika izhaja, da je bila osrednja tema sinode vprašanje krsta tega "divjega, nerazumnega in povsem

neukega ljudstva, ki je nepismeno in kasno ter težko spoznava svete skrivnosti". Tako je Pavlin opisal Slovence in Obre, primerjajoč jih z antičnimi pogani in Judi. Vsak katehumen je moral prestati najprej daljšo dobo kateheze. Njeno trajanje (najmanj 7 in največ 40 dni) naj bi določil vsak duhovnik ločeno za posamezne kandidate in stopnjo njihove verske priprave.

V bistvu pa je važnost teh določil v poudarjanju, da se kateheza ne sme izvajati s prisilo, kajti krst morajo vsi sprejeti popolnoma prostovoljno.

Krst, ki so ga podeljevali domači duhovniki pred to sinodo, je bil veljaven, če so ga podeljevali v imenu svete Trojice. Če so ga podeljevali kleriki, je moral krstno vodo blagosloviti kak duhovnik. V takih primerih krsta ni bilo treba ponoviti. Ponoviti pa ga je bilo treba, če so krščena samo potopili v vodo, ne da bi izpovedali vero, ali pa če krstitelj med krstom ni izgovoril pravega obrednega besedila.

Pavlin omenja v tej zvezi duhovnike "sacerdotes", "clerici", "clerici inlitterati" in "clerici idiotae". Olga Tavčar

se pri razlagi bistva teh duhovniških kategorij sklicuje na delo zgodovinarja R. Bratoža *Vpliv oglejske cerkve na vzhodnoalpski in predalpski prostor od 4. do 8. stoletja*. Bratož pojasnjuje, da je šlo za misijonarje iz Salzburga, misijonarje iz Ogleja in duhovnike iz vrst staroselskega prebivalstva, ki je preživelo dve stoletji avarske in slovenske oblasti. *Clerici inlitterati* in *clerici idiotae* naj bi bili domačini, ki so krščevali staroselce tudi po prihodu Slovencev v Srednjo Evropo. Pri tem se jaz sklicujem na delo Pavla Diakona *Historia Langobardorum*. Pavel Diakon trdi, da so nanovo priseljeni Slovenci staroselce, ki so ostajali pod njihovo oblastjo, zasužnjevali. Tem so pravili *krštenik* ali *krštenica*. Po osvoboditvi so ti ostajali na njihovem domu kot svobodnjaki. Za klerike *inlitterate* in *idiotae* naj bi bilo značilno, da so krščevali, ne da bi poznali najbolj enostavne krstne obrazce, seveda nikakor ne latinskih, ampak v domačem jeziku pisanih obrednih obrazcev. Gre tu za omembo prvih slovenskih zapisov, med katere spadajo tudi Brižinski spomeniki.

DALJE

ROMAN TEMA NA POMOLU DUŠANA JELINČIČA

JURIJ PALJK

Dušan Jelinčič je italijanski bralac morda najbolj poznani slovenski pisatelj, saj je prejel že vrsto italijanskih literarnih nagrad, in to zelo visokih, tako da ga lahko upravičeno imamo za najbolj prevajane slovenskega pisatelja v italijanski jezik.

Pa vendar je Duško Jelinčič predvsem mlad slovenski pisatelj, ki je letos izdal dve knjigi, od katerih je roman *Tema na pomolu* dvignil nemalo prahu. Ivanka Hergold je roman zelo kritično ocenila, nato se je vsul plaz odgovorov in ugovorov, dejansko pa se sprašujem, koliko ljudi je roman v miru sploh prebralo in ga vzelo za takega, kot je, se pravi za zgodbo o Abelu in njegovih odnosih z ljudmi, s katerimi živi.

Ne vem, če ima v zamejstvu kak smisel knjige zamejskih pisateljev in pesnikov trgati na kose, jih metati v nič. Pa ne zato, ker tudi jaz ne bi bil kritičen do nekaterih literarnih del, vseeno pa mislim, da zamejski pisci, ki nas je zelo malo, izdamo vsako leto manj knjig - odločno premalo jih izdamo! Zato bi morali naši kritiki pokazati malo razumevanja vsaj do tega dejstva, sicer se bo zgodilo, da bo ta naša mala gluha loza, kar zamejstvo vse bolj je in vedno bolj postaja, ostala brez ljudi, ki bi si sploh upali na dan s kako knjigo. Govoriti o kvaliteti in kvalitetah nekega literarnega dela pa je zelo relativno. Če je res, da so krave ponoči vse črne, je tudi res, da so podnevi ene sive in druge rjave; še največ pa jih je neke nedoločene, mešane barve. O knjigah v zamejstvu samo še to: osebno sem vesel vsake nove in nisem nikdar napisal proti nobeni ostrega napada, ker menim, oostrost ni na mestu. Morda sem kdaj pred knjigo kakega zamejskega pisca samo benevolentno obmolknil, ker je že pohvaliti nisem mogel. Jelinčičeve knjige vesel in je bom vesel tudi v bodoče. Vesel sem tudi, da je avtorju uspelo v istem letu izdati dve knjigi (druga je knjiga

novel z naslovom *Prazne sobe*, založba Lipa iz Kopra), kar je za zamejstvo lep uspeh, za pisca pa več kot pohvalno.

Prepričan sem tudi, da je Jelinčičev roman *Tema na pomolu* knjiga, ki se lahko v miru postavi ob bok kake drugi iz sodobne slovenske literature in ji pri tem ni treba zardevati od sramu.

Ne vem, če se lahko strinjam v celoti z avtorjem spremnega eseja knjige Igorjem Škamperletom, ker je pač Škamperle po mojem mnenju "okužen" z ljubljanskim postmodernizmom, ki mi je bil od vedno tuj in mi je še danes. Na roman *Tema na pomolu* za razliko od Škamperleta gledam kot na zgodbo o glavnem akterju romana Abelu in nič več; prepričan sem, da je to tudi eden od možnih pogledov na vsak roman, če so seveda bralcu všeč zgodbe.

Roman je zgodba o Abelu, ki pride v obmorsko mesto Aron. Tu sreča precej ljudi, se z njimi usodno zaplete in konča v ječi; tu pristane zato, ker naj bi bil ubil direktorja krajevnega dnevnika Torellija; če ga je zares ubil, pa ne zvemo nikdar. Gre torej za precej klasično pripoved o eksistencialnih stiskah domala vseh nastopajočih v romanu in v tem dam prav Škamperletu, ko pravi, da je to eksistencialni roman. Zgodba, fabula romana teče brez zastojev. Obnavljali kratkega romana ne bomo, ker bi sicer bralcem odvzeli ves čar knjige. Če pa v mestecu Aron vidimo Trst, potem je to tudi roman o naših tleh, saj ruj, o katerem Jelinčič večkrat piše, ne raste povsod po svetu.

Ko boste brali knjigo Dušana Jelinčiča, se boste zagotovo ustavili pri nekaterih posrečenih pasusih romana, morda pa vas bo najbolj pritegnila zgodba sama. Če se vam bo to zgodilo, bo pisatelj Dušan Jelinčič dosegel cilj. Pisatelji namreč pišejo knjige za bralce in ne za literarne kritike in njim sorodne duše takega ali drugačnega literarno kritičnega prepričanja. Knjiga Dušana Jelinčiča vas bo z lahkotnostjo popeljala skozi zapleteno zgodbo do konca, kjer Abel v ječi priznava krivdo, ki je morda niti ni zagrešil. V Abelu in ljudeh, ki se vrtijo okrog njega, bo lahko našel vsak bralec košček samega sebe in tudi to je odlika romana *Tema na pomolu*.

PRVI DEŽELNI KONGRES ZVEZE SLOVENSkih KULTURNIH DRUŠTEV

V soboto, 25. maja, je bil v Čedadu 30. občni zbor in prvi deželni kongres Zveze slovenskih kulturnih društev. Delegati so dosedanjega predsednika Aceta Mermolja potrdili za prihodnje triletje. V svojem poročilu je Mermolja poudaril, da hoče ZSKD utrjevati svoje delovanje v smislu utrjevanja narodne zavesti in kakovostne rasti ljubiteljske kulture, v duhu zvestobe izhodiščem narodno-osvobodilne borbe, da bi torej razvijali laično slovensko kulturo ter zagotavljali sožitje in sodelovanje z italijansko večino.

Mermolja je tudi zahteval sprejetje zaščitnega zakona, ki naj uredi kulturne, socialne, solidarnostne in rekreacijske dejavnosti. Znotraj manjšine pa naj se nehajo razprtije med krovnioma organizacijama, ker hromijo dejavnosti in učinkovitost manjšine. Občni zbor je pozdravilo več ugledeh družbeno-političnih predstavnikov, med temi senator Bratina, podpredsednik deželnega sveta Miloš Budin, predsednik ZKO Slovenije Franček Rudolf in predsednik SKGZ Palčič.

Pred knjigami, kakršna je ta, se človek odkrije: že zavoljo obsega, še bolj pa spričo vsebine. Prva izdaja, precej skromnejša, je prišla na svetlo leta 1982, v čisto drugačnem slovenskem času. Vladalo je takrat enoumje. Kdo lahko pride v leksikon, a kdo ne sme priti, je odločala politična oblast. Razmere so se odtlej do temelja sprostile. Ni se sicer še čisto vse odtalilo, vendar o tem kaj več kasneje.

Dvajseterica literarnih zgodovinarjev, ki so zaslužni in odgovorni za ta leksikon, je (z izjemo Nika Kureta) došla in se izoblikovala po letu 1945. Ni čudno, da nosi ta bolj, oni manj v sebi duha svoje študijske dobe. Odjuga je prišla nenadoma, mnoge prejšnje poglede in presoje so morali pretestiti, mnoge nove vrednote sprejeti. Take stvari pa se dogajajo počasi in postopoma.

Gesla - ta beseda označuje imena ustvarjalcev, pa tudi naslove posameznih knjig (npr. anonimnih pesmaric), rokopisnih zbornikov ali posameznih besedil - so obdelana zgoščeno in pregledno. Ker so razvrščena po abecedi, je knjiga odlična priročnik za vsakogar, ki se kot bralec ali preučevalec hoče nakratko poučiti po načelu "kdo je kdo" in "kaj je kaj".

Ob daljšem prebiranju prikazov vidimo, da so si avtorji razdelili področja po stroki oziroma zanimanju. Omenim naj zlasti Franceta Pibernika, ki je s svojimi 60 gesli prispeval doslej v Sloveniji zamolčana, prepovedana in torej nepoznana imena. To so imena iz zgubljene državljanske vojne in iz ideološke emigracije. Emil Cesar nasprotno se je omejil na književnike-borce v zmagovitem taboru. Jože Rajhman je obdelal protestantske

Knjižice o božji poti Marijino Celje nad Kanalom

Na binkoštni ponedeljek, 27. maja, je bila ob 16.30 v Tabru nad Vrabčami najprej sveta maša s šmarnično pobožnostjo. Ob 18. uri pa je bila v župnijski dvorani v Štjaku predstavitev zbirke *Marijino Celje nad Kanalom 1,2,3* v okviru zbirke *Sakralni spomeniki Primorske*. Urednik zbirke Marijan Breclj je predstavil zbirko, Joško Kragelj, ki je do sedaj uredil že sedem knjižic te lepe zbirke, pa je posredoval svoje izkušnje pri oblikovanju posameznih publikacij. Zgodovinar prof. Franc Kralj je spregovoril o zadnjih treh knjižicah, Branko Melink pa je kot avtor knjižice *Marijino Celje 1, 2, 3* podoživel nastajanje knjižic od začetne zamisli pa vse do uresničitve.

LEKSIKON SLOVENSKA KNJIŽEVNOST

VINKO BELIČIČ

Uredili Janko Kos, Ksenija Dolinar in Andrej Blatnik. (Dvajset avtorjev, 1.325 gesel). Cankarjeva založba Ljubljana 1996. Strani 572.

in njim sodobne pisce. Marjan Dolgan je prikazal mlajši in najmlajši rod. Podpisan je pod okrog 270 gesli.

Kako je Slovencem pisane skorajda prirojeno, pričajo v geslih omenjene sorodstvene vezi med pisci. Takih poudarkov - zlasti razmerje oče: sin - sem naštel več ko šestdeset, kar daje knjigi svojstveno zanimivost. V nekem smislu se torej literatura kaže tudi kot družinski poklic.

Skozi leksikon sem šel večkrat in pazljivo. Ob vsem zadovoljstvu s to knjigo, ki jo je napisalo oziroma "skup spravilo" dvajseto peres, se mi je nabralo kar nekaj pripomb, ki jih ne morem zamolčati.

Najvidnejše so v knjigi vrzeli. Manjkajo imena, katerih odsotnost zelo občutim. So izostala zavoljo nepoznanja ali premajhne veljave v očeh piscev? Navedel jih bom, kot sem si jih zapisal. Prva dva sta iz predvojne Slovenije: Pavel Perko (1877-1970), duhovnik, vzgojni realista podeželskega življenja; Belokranjec Matija Malešič (1891-1940), avtor več čustveno vznesenih povesti. V SBL je France Koblar obema odkazal zasluženost mesto. Dalje pogrešam tri imena, ki so bila ob svojem času počaščena s tržaško literarno nagrado Vstajenje: Andreja Kobala, Saša Martelanca in Zoro Piščanc. (Je pa v knjigi njen brat Lado, a kot Piščanc!) Literarni zgodovinar v Ljubljani bi moral imeti na mizi tudi Primorski SBL (1974-1994). Iz argentinske

emigracije bi v leksikon vse-kakor spadala še Ivan Korosec in Bariločan Vojko Arko izpod Andov s tremi knjigami. Kdove zakaj je izostal Istran Humbert Pribac, ki je 1962 izdal pesniško zbirko *Bronasti tolkač* kot prvo slovensko knjigo v Avstraliji.

Po drugi strani pa je Marjan Dolgan uvrstil v leksikon že po eni ali dveh knjigah, celo po eni objavljeni črtici plejado najmlajših piscev iz Slovenije. Očitno še ni zmoglo pravično merilo za skupni slovenski prostor: za matično, zamejstvo in zdomstvo - oziroma za preteklost in živo sedanjost.

Ali hote ali nehote - podzavestna protitež vrzelim? - pa so se med pričakovanimi in upravičenimi znašla imena, ki jih človek ne bi pričakoval, npr. Frankopan Franjo Krsto, Gustinčič Dragotin, Kaschutnik Anton, Laschan Anton in še zlasti Oswald Volkensteinski. In še: mnogi rojstni kraji so premalo določeni in jih je treba iskati po Atlasu Slovenije.

Knjiga prinaša na koncu pregled antologij, almanahov, literarnih časopisov, mladinskih literarnih časopisov in leposlovnih listov za otroke, kakor so se te publikacije pojavljale ali živele skozi čas. Tako se leksikon Slovenska književnost, ki najbrž ne bo tako kmalu izšel v novi, tretji izdaji, končuje zelo stvarno in veljavno. Učiteljem in bralcem bo dobrodošel in koristen.

Zbor Gallus odlično v Vittoriju Venetu

Zbor Jacobus Gallus, ki deluje v okviru Glasbene matice iz Trsta, je na vsedravnem zborovskem tekmovanju *Città della Vittoria*, ki je bilo v Vittoriju Venetu 25. in 26. maja, dosegel prvo mesto v kategoriji ljudskih pesmi in tretje mesto v kategoriji polifonskih pesmi (v tej kategoriji prve nagrade niso podelili). 26. maja popoldne je tudi nastopil na zaključnem koncertu najbolje uvrščenih zborov za veliko nagrado *Efrem Casagrande*. To je za slovensko glasbeno delovanje v zamejstvu velik dosežek in potrjuje visok nivo, ki ga je zbor Gallus pod vodstvom Janka Bana dosegel v teh letih.

PRISPEVAJ K DOGRADITVI KATOLIŠKEGA DOMA

Tvoj prispevek bo pripomogel k odprtju, ki bo predvidoma v mesecu oktobru.

Dar lahko oddaš

na račun št. 31276 pri Kmečki banki v Gorici, na upravi Novega glasa v Gorici in Trstu ali pri slovenskih duhovnikih.

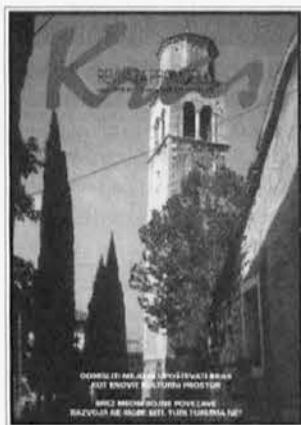
V ZAGRADCU SO PREDSTAVILI REVIO KRAS

IVAN ŽERJAL

Na dvorišču znane kmetije Milič v Zagradcu so v petek, 24. maja, predstavili 13. številko revije *Kras*. Predstavitel je organiziral oživilni odsek za etnologijo pri Narodni in študijski knjižnici v Trstu pod pokroviteljstvom občin Devin-Nabrežina, Doberdob, Zgonik in Repentabor.

Revija *Kras*, ki že od februarja 1994 izhaja v Sloveniji (uredništvo je v Komnu) in ki jo izdaja podjetje *Mediacarso d.o.o.* iz Ljubljane, ima za cilj promocijo Krasa v Sloveniji in izven njenih meja. Piše o najrazličnejših temah, ki obravnavajo Kras in kraškega človeka z več vidikov. Pri tem skuša obravnavati Kras kot enovit prostor, kot celoto. Tako je po začetnih neuspelih poskusih zaživelo sodelovanje s Slovenci v Italiji, zlasti potem, ko so se uredniki revije spoznali z devinsko-nabrežinsko podžupanjo Vera Tuta-Ban in z odsekom za etnologijo pri NŠK. O tem so spregovorili ravnatelj NŠK Milan Pahor, podžupanja Vera Tuta-Ban, odgovorna urednica revije Ida Vodopivec-Rebolj in direktor podjetja *Mediacarso* Dušan Rebolj.

Prav 13. številka objavlja več prispevkov iz zamejstva in o njem: v njej najdemo predstavitev občine Zgonik, pogovor z Vero Tuta-Ban, članek Martine Repinc o spoznavanju etnološkega bogastva na Tržaškem, prispevek Žive

Pahor in Andreja Furlana o raziskovalnih taborih, prispevek Damiane Ota o majih v Bregu in članek Kristine Kovačič in Martine Repinc o ljudskem zdravilstvu na Krasu. Drugega je lepo število strani posvečenih prispevkom o gospodarskem in turističnem razvoju Krasa ter poročilom o najrazličnejših kulturnih dogodkih. Sredi tega tedna pa je že izšla 14. številka, ki je posvečena 70-letnici smrti Srečka Kosovele.

Predstavitel v Zagradcu je popestril nastop ženske pevске skupine *Stu ledi* in harmonikarja Denisa Novata.

TUDI LETOS LEP OBISK NA PRAZNIKU ČEŠENJ

Tradicionalni *Praznik češenj*, ki ga vsako leto prireja Prosvetno društvo *Mačkolje*, je tudi tokrat privabil v to breško vas veliko število obiskovalcev. Če izvzamemo dolinsko Majenco, predstavlja *Praznik češenj* uvod v sezono poletnih vaških veselice oz. "šager" na Tržaškem.

Tudi letos so bili od petka, 24. maja, do nedelje

26. (v ponedeljek je praznik skvarilo slabo vreme) obiskovalcem na voljo dobro založeni kioski z domačo jedačo in pijačo (in seveda s češnjami). Vsak večer je bil ples ob zvokih ansamblov *Kraški kvintet* in *Happy Day*. V nedeljo, 26. maja popoldne, pa je bil tudi kulturni program z nastopom godbe na pihala *Viktor Parma* iz Trebča in glasbene skupine *Kantadore* iz Gradina v Istri.

250. obletnica rojstva Žige Zoisa

Dne 23. maja je bil v Trstu ustanovljen začasni odbor za proslavo 250. obletnice rojstva Žige Zoisa, velikega pobudnika slovenske literature v dobi razsvetljenstva, znanega naravoslovca, gospodarstvenika in pospeševalca kulturne izmenjave, ki je bil rojen leta 1747 v Trstu. Ustanovnega sestanka so se na vabilo družbeno-političnega društva *Edinost* udeležili predstavniki državnega trgovskega tehničnega zavoda Žiga Zoisa iz Trsta, Sveta slovenskih organizacij in Slavističnega društva *Trst-Gorica-Videm*, v odbor pa so vabljene tudi druge organizacije.

Udeleženci ustanovnega sestanka so razpravljali o vsebini in obliki proslave in dali pobudo za ustanovitev programskega odbora, v katerem naj bi bili strokovnjaki in predstavniki kulturnih, znanstvenih, izobraževalnih in gospodarskih ustanov iz zamejstva in Slovenije, ter častnega odbora, v katerem naj bi bili tudi predstavniki oblasti Slovenije in Furlanije-Juljske krajine.

M. KAUCIČ BAŠA

JUSARSKE VOLITVE

GLADKA ZMAGA SLOVENSkih VAŠKIH LIST

ERIK DOLHAR

Na nedeljskih volitvah odborov za ločeno upravljanje jusarskega premoženja beležimo veliko zmago domačih slovenskih kandidatov, ki so nastopali na vaških listah.

Zmaga slovenskih kandidatov velja še zlasti za **OPČINE**, kjer je bila zmaga Enotne liste najbolj v dvomu, izvoljeni pa so bili vsi štirje kandidati liste z znakom konja in obeliska, se pravi: **Pavel Milič** (1383 glasov), **Guido Cobež** (1377), **Zoran Sosič** (1324) in **Tatjana Sossi** (1294), poleg njih pa je bil izvoljen še nosilec druge liste **Giovanni Cola**, ki je prejel le en glas manj (1382) kot Pavel Milič.

V **BANIH** so bili izvoljeni trije kandidati Enotne liste: **Fabio Krevatin** (86 glasov), **Alessandro Ban** (53), **Mario Malalan** (52), **Agostino Vidau** (47) ter predstavnik druge liste **Giovanni Pro** (39).

V **BARKOVLJAH** so bili izvoljeni vsi štirje predstavniki Enotne liste in edini kandidat druge liste. Največ glasov je prejel **Dario Mosetti** (Enotna lista, 260 glasov), sledijo trije zastopniki iste liste: **Armando Schillani** (246), **Edi Godnik** (241) in **Igor Polj-**

šak (237), medtem ko je bil na drugi listi izvoljen **Sergio Matiassi** (95 glasov).

BAZOVICA: tudi tu je bil uspeh vaše liste popoln. Največ glasov je nabral **Marco Arduini** (196), sledijo **Anna Maria Križmančič** (187), **Alessandro Žagar** (178), **Carlo Mezgec** (2. lista, 175 preferenc) ter še zastopnik Enotne liste **Stojan Metlika** (170 glasov).

LONJER: izvoljeni so bili vsi štirje kandidati 1. liste: **Giorgio Močilnik** (150 glasov), **Mitja Lorenzi** (131), **Giovanni Coretti** (129), **Zvonimir Lorenzi** (127) ter predstavnik 2. liste **Fabio Pečar** (52 glasov).

PADRIČE: nastopilo je le pet kandidatov, tako da so bili vsi izvoljeni. Največ preferenc je prejel edini zastopnik 1. liste **Adriano Kalc** (109 glasov), sledijo mu vsi kandidati Enotne liste: **Igor Grgič in Pietro Gregori** (oba 82 glasov) ter **Carlo Grgič in Dario Gregori** (oba 74 preferenc).

PROSEK. Popolna zmaga Enotne liste, na kateri so največ glasov prejeli: **Bruno Rupel** (339), **Bogdan Bogatec** (325), **Vera Puntar** (305) in **Carlo Cibic** (301), na 2. listi pa je bil izvoljen **Luciano Stocca** s 50 glasovi.

MEDJA VAS je bila edina vas izven tržaške občine, v kateri so tudi volili. **Želod** je premagal **Vodnjak**, saj je izvolil vse svoje kandidate z naslednjim vrstnim redom: **Silvana Hvalič** (87 preferenc), **Paolo Ferfaglia** (81), **Bruno Tomasetig** (72), **David Peric** (65), na listi **Vodnjak** pa je bil izvoljen **Romano Pernarčič** (32 glasov).

Ko je sedaj slika izidov popolna, lahko dodamo, da volilna udeležba ni bila povsod zadovoljiva (npr. na Opčinah je volilo manj kot 50% volilnih upravičencev). Kar pa je najvažnejše, je dejstvo, da so bili v nove jusarske odbore potrjeni slovenski domačini, ki že od nekdaj upravljajo svoja zemljišča. Mnogi izmed kandidatov so bili potrjeni, kar pomeni, da je bilo poplačano njihovo dosedanje delo, obenem pa daje potrditev tem upravičelcem tudi možnost, da nadaljujejo z začetim delom

in raznimi udejanjanjem načrtov, ki zadevajo uporabo vaških zemljišč.

V torek je bila tiskovna konferenca openske liste v prostorih društva *Tabor*, kjer je bil prvič tudi sedež nedeljskih volitev, za kar so se potrjeni kandidati pristrčno zahvalili predstavniku društva. Koordinator jusarskih odborov **Zoran Sosič** je uvodoma pohvalil volivce, ki so se tako polnoštevilno udeležili volitev in zaupali domačim kandidatom. Predvsem pa niso nasedli provokacijam nasprotne - lahko mirno rečemo desničarske - liste, ki se je oglašala predvsem z dviganjem prahu in polemik v krajevnem italijanskem dnevniku. Spregovorila sta še tretjič potrjena kandidata **Pavel Milič** in **Guido Cobež**, predstavila pa se je tudi novoizvoljena **Tatjana Sossi**, ki je po poklicu geometer in je zato obljubila, da bo svoje delovne izkušnje nudila jusarskim odborom.

Vsem izvoljenim kandidatom čestitamo in jim voščimo še dalje uspešno delo. Obljubimo jim, da bomo v naših naslednjih številkah obširneje poročali o njihovi dejavnosti in skušali ljudem na čim bolj dojemljiv način prikazati pomen jusarskih odborov in razložiti, kaj je sploh *jus*.

3. REVIIJA OTROK IN MLADIH

"VSI SMO PRIJATELJI"

ZGONIK. Otroci v športno-kulturnem centru.

V nedeljo, 26. maja, je bila v športno-kulturnem centru v Zgoniku zanimiva pobuda kulturnih društev *Vigred* iz Šempolaja in *Rdeča zvezda* iz Saleža. Nastopili so mladi domači ustvarjalci, člani sekcije športno-ritmične gimnastike *ŠZ Dom* iz Gorice in učenci osnovne šole iz Dutovelj.

Občinstvo se je odzvalo v lepem številu, med njimi pa smo opazili mnogo staršev, sorodnikov in predvsem prijateljev, ki so bili pravi protagonisti prireditve.

Kot nam je povedal predsednik **KD Rdeča zvezda iz Saleža Ladislav Budin**, je šlo za "odlično in pametno pobudo, ki bi jo bilo treba v bodoče mogoče še razširiti. Že

sam naslov *Vsi smo prijatelji* je dovolj zgovoren. V tem trenutku so take pobude zelo pomembne glede na to, kar se dogaja po svetu in v naši bližini, v sami Italiji. Bolj kot bomo prijatelji, bolj bo svet in lepše bomo živeli vsi skupaj."

Nastop je bil namenjen predvsem mladim oz. najmlajšim...

"Odločili smo se, da se že otroci naučijo sožitja, prijateljstva, kar je bilo simbolično prikazano na koncu te prireditve, ko so otroci spustili v zrak sporočilo, privezано na balončkah, o katerih se ne ve, kdo jih bo prejel. Sporočilo je napisano v treh jezikih, slovenščini, italijanščini in hrvaščini, kar še poudarja pomen te pobude."

E.D.

Nabrežina: Cankarjevo priznanje

Cankarjevo priznanje za kakovostne spise mladostnih spominov-doživetij je prejelo trinajst učencev srednjih šol na Goriškem in Tržaškem. Poleg bronastega Cankarjevega priznanja Slavističnega društva v Trstu za spis *Oko mojeja spomina seže daleč* je Zulejka Paskulin, ki obiskuje srednjo šolo Igo Gruden, prejela od predsednika Slavističnega društva Franceta Novaka tudi zlato Cankarjevo najvišje priznanje. Vsem nagrajencem naše iskrene čestitke in voščila za nadaljnje uspehe.

NATEČAJ V BERTIOLU

DSI / BRIDGE-MOST

BOGATA RAZSTAVA ROJAKOV IZ AVSTRALIJE

IVAN ŽERJAL

V ponedeljek, 27. maja, so v Peterlinovi dvorani odprli razstavo Bridge-Most, ki prikazuje delovanje Slovencev v Avstraliji.

Slovenskih izseljencev v Avstraliji je približno 30.000. Mnogi so na svoji poti v izseljeništvu šli skozi Trst, mnogi pa so bili tudi s Tržaškega, od koder so odšli sredi petdesetih let. V novi domovini so se naši rojaki v teh desetletjih lepo uveljavili, razvili pa so tudi bogato kulturno življenje, o katerem pričajo dvajset društev, tri cerkvene skupnosti ter veliko število knjig in časopisov. Kot je povedal njihov predstavnik Ivo Leber, so se l. 1994 odločili, da prikažejo svojo ustvarjalnost tudi v Sloveniji in zamejstvu. Tako je bila razstava Bridge-Most, ki hoče simbolizirati most med Slovenijo in Avstralijo, na ogledu že v Ljubljani, Mariboru in Trbovljah, po tržaški etapi pa

Big Ben Hit Kvartet poje na otvoritvi razstave Bridge-Most

se bo selila na Koroško, od tam pa v Postojno na vsakoletno srečanje izseljencev Srečanje v moji deželi.

Številno občinstvo, ki je napolnilo Peterlinovo dvorano, se je tako seznanilo zlasti z likovnim in literarnim ustvarjanjem avstralskih Slovencev (med drugim so razstavljene tudi pesniške zbirke našega prijatelja Ivana Burnika Legiša), a tudi z njihovim vsakdanjim življenjem in društvenim delovanjem. Prireditelji so želeli tudi predstaviti Avstralijo kot tako. Prisotnim

so poleg Iva Leberja spregovorili tudi Milena Bergoč, predsednik DSI Sergij Pahor, predsednik Slovenske prosvete Marij Maver in urednik Rodne grude Jože Prešeren. Republiko Slovenijo je zastopal njen konzul v Trstu Tomaž Pavšič. Slovesnost je popestrilo ubrano petje Big Ben Hit Kvarteta iz Nove Gorice in Tržaškega okteta.

Razstava bo na ogled od 9. junija.

POKLON / ZBIRKA MAŠ

POSMRTO PRIZNANJE STANETU MALIČU

V župnijski cerkvi sv. Jerneja ap. na Opčinah so v četrtek, 23. maja, predstavili zbirko štirih slovenskih maš skladatelja Staneta Maliča.

CPZ Sv. Jernej poje pod vodstvom Janka Bana

Izdala jih je Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta, založil pa Svet slovenskih organizacij. Predstavitelji sta pripravili ZCPZ in openska župnijska skupnost. Slednja se je s tem hotela oddolžiti glasbeniku, ki je večino svojega življenja in umetniške poti prebil ravno na Opčinah, kjer je poučeval in vodil godalni orkester, po koncu vojne tudi zbor Zvon, od l. 1956 do 1974 - polnih

osemnajst let - pa še cerkveni pevski zbor.

Predsednik ZCPZ dr. Zorko Harej se je spomnil Staneta Maliča kot dobrega, izobraženega in nadarjenega glasbenika. Malič, je še dejal Harej, je bil tih in skromen človek, ki je v glavnem deloval kot svoboden učitelj. Njegova glavna dejavnost je bila poučevanje mladih glasbenikov. Napisal je več skladb za razne zborovske sestave ter samospeve in in-

strumentalne skladbe, glavno delo pa so gotovo maše.

O le-teh je spregovoril znani slovenski muzikolog dr. Edo Škulj, ki je najprej dejal, da je bil Malič bogat, talentiran človek, ki je znal svoj talent izkoristiti. V zbirki, ki jo je izdala ZCPZ, so zbrane štiri maše na liturgično besedilo.

Melodija, je nadaljeval dr. Škulj, pri tem skladatelju teče, mu vre iz srca, je res nekaj našega, prav tako ritem in harmonija. Škulj se je zaustavil zlasti pri prvi maši (za zbor in orgle, prevod latinske maše, najdaljša od štirih kompozicij v zbirki) in pri tretji maši, ki jo je domači cerkveni zbor Sv. Jernej tudi izvedel pod vodstvom Janka Bana in ob orgelski spremljavi Vinka Škerlavaja.

Prisotne je v imenu SSO pozdravila predsednica Marija Ferletič, nekaj spominov na Staneta Maliča pa je podal dirigent Franc Pohajač, ki je podčrtal zlasti Maličevo glasbeno-pedagoško delo z mladimi. Poudaril je tudi potrebo po poimenovanju kake glasbene šole ali ulice po Stanetu Maliču in po natisnjenju celotnega njegovega opusa. Poklonil je tudi pravkar izšlo zbirko Maličevim sorodnikom ter njegovima bivšima učencema in priljubljenima organistoma Justu Lavrenčiču s Katinare in Dragu Petarosu iz Boršta.

I. Ž.

OBVESTILA

TRST. Klub prijateljstva prireja izlet na Koroško v sredo, 5. junija. Pojasnila in vpisovanje pri Fortunatu v ul. Paganini 2.

TRST. Slovenska prosveta prireja izlet na Dolenjsko ob odkritju spominske plošče prof. Jožetu Peterlinu ob dvajsetletnici smrti. Izlet bo v nedeljo, 23. junija, z avtobusom. Prijave v pisarni Slovenske prosvete, Donizettijeva 3, tel. 370846.

TRST. Zveza cerkvenih pevskih zborov bo svoj 26. poletni pevski seminar organizirala letos v Radencih od 11. do 17. avgusta. Vzoredno s pevskim seminarjem bo potekal tečaj za mlade organiste. Vpisovanje sprejemajo odborniki ZCPZ do 20. junija.

TRST. Zakaj ne pridete v četrtek, 6. junija, v Baroklje na prijeten sprehod ob morju? Mimogrede se ustavite za urico v lepi barokljanski cerkvi, da bomo skupno molili za duhovne poklice in mladino. Ura molitve se začne ob 17. uri s sv. mašo ob 17.30. Vabita Slovenska Vincencijeva konferenca in Klub prijateljstva.

OPČINE. Pevski zbori Vesela pomlad vabijo v

nedeljo, 2. junija, v dvorano Finžgarjevega doma v Marijanišče, kjer bo ob 17. uri 15. Praznik mladih pevcev. Kulturno-zabavni program bodo oblikovali člani igralske skupine Tamara Petaros z narečnim prizorom, harmonikar Denis Novato, čarodej Vikj, OPZ Zvonček z Repentabra in pevske skupine Vesela pomlad. Pristrčno dobrodošli!

MAČKOLJE. Mačkolljanska podružnica Glasbene šole vabi na zaključni nastop gojencev v soboto, 1. junija, v župnijski cerkvi ob 20. uri.

DAROVI

Za cerkev na Katinari: v spomin na prijatelja Alberta Miklavca Anči in Mario Gec 200.000 lir.

Za cerkev v Rojanu: v spomin na prijatelja Alberta Miklavca Anči in Mario Gec 200.000 lir.

Za lačne po svetu: v spomin na prijatelja Alberta Miklavca Anči in Mario Gec 100.000 lir.

Za lačne otroke v misijonih: KK 100.000 lir; NN 100.000 lir.

Za begunske otroke v Ajdovščini: V.F. 50.000 lir; B.S. 50.000 lir.

NATEČAJ RADIJSKEGA ODRA ZA RADIJSKO IGRO

Do 30. junija lahko sodelujete pri natečaju za izvorno, še neobjavljeno in nepredvajano radijsko igro, ki ga je razpisal Radijski oder ob 50-letnici ustanovitve in ob 20-letnici smrti Jožeta Peterlina.

Rokopise je treba poslati v dveh čitljivo tipkanih izvodih (format A4) do 30. junija na naslov: Radijski oder, ul. Donizetti 3, 34133 Trst. Rokopisi morajo biti opremljeni samo z geslom ali šifro. Točni podatki o avtorju in naslov naj bodo v zaprti kuverti, opremljeni z istim geslom ali šifro. Igra naj ne traja več kot 45 minut. Natečaj je odprt vsem ne glede na bivališče. Nagrada znaša 1.000.000 lir. Komisijo sestavlja umetniški svet Radijskega odra. Nagrajena igra bo izvedena v koncertni izvedbi na slovesni proslavi 50-letnice Radijskega odra jeseni 1996.

UTRINKI

LEPA... NADEBUDNA... NAGAJIVA!

Bila je partizanka. Marsikaj mi je povedala po končani vojni. Kot bolničarka je stregla vsem... V eni sobi je bilo natrpanih polno ranjencev. Svetila je le šibka žarnica. V sosednji sobi je ležal ranjen oficir. Pri njem je gorela močna žarnica. "Tovariš, to ni pravično, da imaš ti tako močno luč, medtem ko tvoji tovariši skoraj nič ne vidijo. Jaz bom zamenjala žarnico." - "Ne dotikaj se žarnic, sicer te ubijem!" - "No, le streljaj, če si upaš. Jaz se ne bojim umreti. In ti?" - "Prosim te, prosim, pusti mi luč, jaz ne zdržim v temi... Vidim same...!" Videl je umorjene... "Pa sem se odločila, da vstopim v samostan," je nadaljevala. "Ko so to izvedeli od župnika pri maši, sem se ozirala okrog in videla veliko fantov, ki so se jim zablestele solze v očeh... in jaz sem bila skoraj srečna, da so me imeli radi. A zmagala je moja ljubezen do ljubega Boga in bližnjega." Ko je bila že redovnica, se je zjokala, ker ni mogla dati odveze spokorjenemu možu.

(B+B)

Občni zbor SDD

V petek, 24. maja, je v društvenih prostorih v ul. Mazzini potekal redni občni zbor Slovenskega dobrodelnega društva. V predsedniškem, tajniškem in blagajniškem poročilu ter v poročilu nadzornega odbora je bila podana pozitivna ocena dosedanjega delovanja društva, ki po svojih močeh podpira študente in dijake, družine v stiski, daje na razpolago svoje prostore slovenskim visokošolcem itd. in ki zlasti vsako leto podeljuje Flajbanove študentske in podpore. Med razpravo so prisotni izrazili potrebo po koordinaciji delovanja vseh slovenskih ustanov, ki se ukvarjajo s socialnimi vprašanji.

KIPARSKA GOVORICA ZMAGA POSEGA

SAŠA QUINZI

Nova in hkrati zadnja razstava pred poletnim premorom galerije Katoliške knjigarne je tokrat posvečena plastiki. V petek, 24. maja, se je goriški publiki predstavil z izborom kipov in risb primorski rojak Zmago Posega.

Glasbeni preludij je tokrat posredoval Peter Gus s Tartinijevo sonato, medtem ko je prof. Joško Vetrh predstavil umetnika, ki ga je zaradi originalnega iskanja, vpetega med "tradicionalne materiale in izvirne slogovne rešitve," postavil v samo "izvidniško črto" slovenskih kiparjev.

Kot je razvidno iz razstavljenih eksponatov, ni umetnik posebno navezan na noben material in se

prosto giblje od domačega kraškega kamna do bron, marmorja in drugih. Snov pa ni le pasivna nosilka umetnikovega sporočila, ampak ima skoraj bistveno vlogo pri soodločanju končnega izida. Kot da bi se vsakič sprožil dialog med oblikovalcem in nemo gmoto, zasleduje Posega bistvo izbranega materiala. V tem procesu se že hitro izkažejo razlike, drugačne lastnosti in potrebe, posebno "oblikovanje" prostora: marmor učinkuje različno

FOTO BRESNACA

od bron, oba pa od lesa, žgane gline, keramike ali kombinacije le-teh. Znotraj teh meja se giblje Posegovo snovanje. Površine so lahko gladko obdelane in svetloba mehko prehaja in vodi naš pogled; lahko pa so hrapave in "nedokončane"; lahko se luč odbija na svetli površini, lahko pa je vsa vpita v skrivnostno črnino; in končno lahko v isti skulpturi zasledimo vse te razli-

čne občutke. Tudi oblika sledi istemu principu. V postopnem izluščanju se reducira na prvinske, geometrijske oblike, osnovane predvsem na krogu, ki ohranja reminiscence kraške tradicije; včasih se prepoznava oblike takoj javlja v mehkih oblinah ženskega torza. V usklajevanju notranjih lastnosti in nemirov ter v medsebojnem dopolnjevanju oblike in vsebine daje Posega svoj pečat brezoblični materiji in tudi enoten estetski učinek, ki odlikuje dela in osredotoča pozornost na njihovo bistveno naravo.

Plastični značaj ohranja jo tudi slike, ki primerno in homogeno dopolnjujejo razstavljenе kipce; tudi tu v nanosih in kontrastu barv umetnik-kipar "oblikuje" ljubljani kamen in človeško figuro.

Gabrje: župnijska kronika

Po daljši pripravi so štirje otroci prvič bili deležni Gospodove mize ali prvega sv. obhajila. Ker je naša cerkev večja od ostalih treh v okolici, so starši omenjenih otrok pripravili s pomočjo gospe, ki skrbijo za čistočo in lepoto cerkve, to cerkev za praznik prvega sv. obhajila. Ta je bil na binkoštno nedeljo, 26. maja, ob 10.30. Prvospovedanci in birmanci so se pridružili z berili, molitvijo in petjem. Vsi so prejeli znamenje naše vere, t.j. majhno razpelo ali Frančiškov križ, prvoobhajanci pa že v začetku priprave pred dvema letoma lep molitvenik *Vrata k Bogu*, v januarju letos Sv. pismo s slikami, zdaj pa še rožni venček, svečo za obnovev krstnih obljub, ki so jih očetje prižgali otrokom ob velikonočni sveči, in podobo zadnje večerje; birmanci v januarju pa žepno izdajo Sv. pisma nove zaveze, prvospovedanci molitvenik *Vrata k Bogu*. Starši in prvoobhajanci so se zelo zanimali za lepo pripravo na prejem tega zakramenta edinosti in povezanosti z Jezusom in med seboj, dokler On ne pride.

Slovesnost je povzdignil MePZ Rupa-Peč, na orgle je igrala Damijana Čevdek. V začetku slavlja sta gospe Klara in gdč. Verena prinesli pred oltar oglejski križ, ki nas bo vabil tako v Gabrjah z Vrhom, kakor v Rupi s Pečjo tudi na viden način k prenovi vere, upanja in ljubezni.

Tudi obnovev in ureditev cerkva v Rupi in na Peči sta tesno povezani s prenovno duha. Vsem prirediteljem tega slavlja in gostiteljem s pecivom in drugim se najpristrčneje zahvaljujemo.

6. oktobra bomo imeli ob 16. uri pri nas podelitev zakramenta sv. birme ali potrditev v veri po Svetem Duhu. 21 mladih se na to že več časa pripravlja, da bi morali nekateri redno prihajati k srečanjem, da bodo tudi oni ustvarjali lepo krščansko skupnost in medsebojno povezanost. ————— ŽU

Štivan: koncert ob obnovitvi oken in ob začetku sinode

Nova cerkev sv. Ivana v Štivanu je bila dograjena leta 1932 kot nadomestilo za starodavno cerkev sv. Ivana ob izviri Timave, ki je bila uničena med prvo svetovno vojno. Cerkev je bila precej dotrajana in tako je pred petimi leti stekla akcija za njeno obnovev. Glede na razpoložljiva sredstva je bila najprej obnovljena streha, saj je vlaga že prizadela tramovje in omete. Kvarile so se tudi znamenite Černigojeve izpraskanice, ki krasijo presbiterij te cerkve. Pred dobrim mesecem dni pa so obnovili okna pod osrednjo streho in sanirali na sever izpostavljene zunanje omete. Župnija se je zato odločila, da ob koncu teh del priredi v zdaj v glavnem urejeni cerkvi koncert pevskih zborov, ki delujejo v fari.

Večer, ki je v cerkev privabil veliko ljudi, so priredili v nedeljo, 26. maja. Kot je poudaril domači župnik dr. Gianini, je bila to priložnost, da se ljudje še bolj zavejo pomena sodelovanja pri pobudah skupne koristi, kar naj se odraža tudi med sinodo, ki se je začela v goriški nadškofiji. Arh. Danilo Antoni je nato zbranim obrazložil opravljena dela in nakazal posege, ki bi jih še morali opraviti, nakar

PUNTARSKA PESEM V TOLMINU

V ponedeljek, 27. maja, je bil v kinodvorani v Tolminu lep kulturni večer, posvečen puntarski epopeji.

Prav je, da je bil tak večer v Tolminu, ki simbolizira puntarsko zgodovino na Primorskem, še posebno z znanim kmečkim uporom iz l. 1713. Temu je posvečena zbirka skladb *Stara pravda*, ki jo je lani izdal Svet slovenskih organizacij prav v počastitev tega zgodovinskega dogodka. Tolminska prireditev je tako sledila dvema prejšnjima predstavitevama, in sicer lani v Gorici in letos v Trstu.

Zbirko je predstavil prof. Humbert Mamolo, ki je lepo orisal njen nastanek in pomen. Z njim je sodeloval recitator Jan Leopoli s številnimi pesmimi, ki so postale besedilo teh skladb, zlasti Alojza Gradnika in Ljubke Šorli. Nato je nastopil mešani pevski zbor Hrast iz Doberdoba, ki je

se je začel koncert. Kot prvi je nastopil otroški zbor Ladjica, ki ga vodi Olga Tavčar. Zapel je tri pesmi ob zanimivi spremljavi Orifovega instrumentarija. Sledil je nekoliko improviziran, a zato nič manj prisrčen nastop mladine iz vse župnije, ki je zapela kanon *Magnificat* in dve popevki, ki so ju peli med papeževim srečanjem z mladino v Postojni. Dekliški zbor Devin, vodi ga Herman Antonič, je pokazal, da se lepo razvija v zvočnosti. Sledila sta nastop italijanskega zbora Rilke, ki je pod vodstvom Barbare Corbatto zapel tudi slovensko Marijino pesem *O mati čistega srca*, in stilno zelo raznolik spored. Moški zbor Fantje izpod Grmade, ki bo letos konec junija obhajal 30-letnico delovanja, je pod vodstvom Iva Kralja zapel eno evaristično in dve Marijini pesmi, v mešani zasedbi pa so na koncu Dekliški zbor Devin in Fantje izpod Grmade pod vodstvom Hermana Antoniča in ob orgelski spremljavi Antonia Brucchierija zapeli tri Marijine pesmi, kar je primerno sklenilo uradni del koncerta, ki pa se je dejansko končal s skupnim petjem pesmi *Marija skozi življenje*.

OBVESTILA

ACM - Gorica vabi k maši za edinost v ponedeljek, 3. junija, ob 16.30 v Zavodu sv. Družine.

Z Novim glasom na grške otoke. Naprošamo vse, ki so se prijavili na potovanje, da do konca maja poravnajo stroške. Na razpolago je še nekaj prostih mest!

V galeriji Katoliške knjigarne razstavlja kipar Zmago Posega. Razstavo si lahko ogledate po urniku knjigarne do 22. junija.

Celodnevno češčenje ob sinodi: 1.6. stolnica, 2.6. Zavod sv. Družine, 3.6. S. Salvatore (Gradišče), 4.6. sv. Janez (Devin), 5.6. sv. Adalbert (Krmín), 6.6. sv. Eufemia (Gradež).

Počitniško središče bo v Zavodu sv. Družine od 17. junija dalje za otroke osnovnih in srednjih šol od 8. do 13. ure vsak dan. Vpisovanje v Zavodu.

DAROVI

Za Radio Ognjišče: K.A. ob čudovitem in nadvse izčrpnem poročanju ob papeževem obisku v Sloveniji 170.000 lir.

Za cerkev v Rupi: druž. Marušič in Muscas 70.000 lir.

Za lačne v misijonu p. Kosa: prvoobhajenci Rupa/Rubije Karen, Manuel, Alessia in Eros 40.000, starši prvoobhajencev 200.000 lir.

SCGV EMIL KOMEL - GORICA

GLASBENI POKLON OB ZAKLJUČKU ŠOLSKEGA LETA 1995/96

• POMLADNI ZVOKI

Komorna dvorana SCGV
sobota, 1. junija 1996, ob 20.30

• GLASBENA SLIKANICA

Kulturni dom v Gorici
sreda, 12. junija 1996, ob 20.30

• KONCERT

Irina Cavaion, violina - Valentina Pavio, klavir
Komorna dvorana SCGV
sobota, 15. junija 1996, ob 20.30.

SCGV EMIL KOMEL - GORICA

koncertna sezona 1995/96

BEETHOVEN

Axel Wilczok, violina
Sijavuš Gadžijev, klavir

Dvorana Pokrajinskega muzeja na Goriškem gradu,
sreda, 5. junija, ob 20.30.

GLASBENA MATICA - GORICA

vabi na

VEČER Z GLASBO

Nastopajo gojenci šole Glasbene matice.

Kulturni dom v Gorici
sobota, 1. junija 1996, ob 20. uri.

KROŽEK ZA DRUŽBENA VPRAŠANJA VIRGIL ŠČEK

vabi ob izidu štirih publikacij na

TISKOVNO KONFERENCO

Dela bodo predstavili avtorji in urednik zbirke Ivo Jevnikar.

Galerija Katoliške knjigarne, Travnik 25, petek,
7. junija 1996, ob 18. uri.

PROSVETNO DRUŠTVO ŠTANDREŽ

vabi na PRAZNIK ŠPARGLJEV

v župnijskem parku v Štandrežu

SOBOTA, 1. junija: ob 20. uri plesna zabava s skupino Lapos.
NEDELJA, 2. junija: ob 16. uri tekmovanje v pritrkovanju zvonov; ob 19. uri MIPZ Štandrež-Oton Župančič; štandreška dramska skupina z enodejanko *Tat s čírom* v režiji Janeza Starine. Sledi plesna zabava s skupino Souvenir; ob 22.30 - tombola z bogatimi denarnimi nagradami. Delovali bodo bogato obloženi kioski in srečolov.

FURLANI IN SLOVENC

SPROŠČENO SREČANJE MED ETNIJAMA

ERIKA JAZBAR

Revitalizacija te zemlje mora biti najprej intelektualna. Sloneti mora na uresničljivih načrtih.

Ob prisotnosti koprškega škofa Metoda Piraha smo v soboto popoldan v Čedadu lahko sledili okrogli mizi na temu *Kulturni načrt za multietnične kršćanske skupnosti*.

Srečanje, ki je bilo letos tretje po vrsti pod geslom *Furlani in Slovenci v Furlaniji*, je priredil Center za socialne komunikacije v videmski nadškofiji z namenom, da bi vztrajali na prehojeni poti medsebojnega spoznavanja in še ne popolnoma uresničene sodelovanja med avtohtonima skupnostima, ki oblikujeta videmsko pokrajino. Obenem velja poudariti, da se sobotna iniciativa vklju-

čuje v pobude, ki jih mesto Čedad prireja ob okrogli obletnici čedadjskega koncila iz leta 796.

Na srečanju so sodelovali ugledni domači poznavalci naše realnosti, ki so vsak iz svojega zornega področja konkretno analizirali sedanje in preteklo stanje v naši deželi. Pri vseh je bilo čutiti potrebo po takih srečanjih, predvsem pa nujno po skupnih konkretnih projektih, "saj smo si nazadnje Slovenci in Furlani etnično (v širšem pomenu) zelo podobni: delavni, mogoče brez fantazije, gotovo pa ne poznamo retorike; zato medsebojno sodelovanje ne bi smelo povzročati večjih ovir," so bile besede enega izmed gostov.

Po protokolarnem pozdravu gostiteljev in političnih gostov so pred mikrofonom spregovorili Firmino Marinič, slovenski župan, ki se vsak dan ukvarja z upravljanjem špeterske občine in Gorske skupnosti, pesnik Elio Bartolini, zgodovinar Jože Pirjevec, ki je podal oris odnosov med obema etnijama v zadnjih 1300 letih, Natalino Zuanella, slovenski župnik na Trčmunu in Sovodnjah ter nazadnje furlanski duhovnik Rizieri De Tina, ki je prisotnim govoril izključno v furlanskem jeziku o konkretnem pastoralnem projektu za revitalizacijo furlanskega jezika.

Posebno zanimivo in učinkovito je bilo pričevanje špeterskega župana; enostaven, umirjen, vendar nepri-zanesljiv je Firmino Marinič predstavil realno demografsko in etnično stanje v Nadiških dolinah. Beneški človek je po njegovih besedah fizično uničen in moralno demotiviran, saj je preživel petdesetletno genocidno ekonomsko politiko in kljub mnogemu besedičenju še danes ne vidi jasne perspektive. Primerjava števila rojstev med leti 1951-1981 (od 510 se je v tridesetih letih znižalo na 54) ne potrebuje komentarjev, temveč dokazuje, da je bila politika raznarodovanja zelo učinkovita; posledice so vsem na dlani.

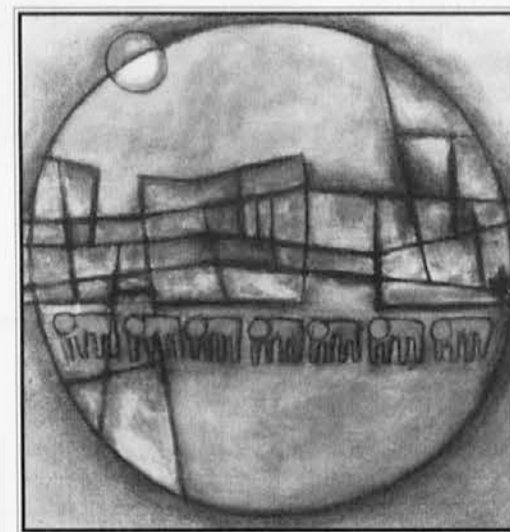
Cerkev je v vseh teh letih nekako zapirala oči in ušesa. Le nekateri posamezniki so dvignili glas, vendar so bili osamljeni in nemočni. V tem tiči predvsem aktualnost sobotnega srečanja: krajevna Cerkev mora danes formirati in informirati tiste vernike, ki iz neracionalnih razlogov zapuščajo mašo, ki je darovana v neitalijanskem jeziku. Navadni ljudje so tisti, ki lahko sprostijo težko vzdušje, v katerem živijo še

danes Benečani; strpnost in spoštovanje sta nujna predpogoja za katerokoli revitalizacijo, ki mora biti najprej intelektualna.

Uresničitev Mariničeve želje je vsem pokazal župnik Natalino Zuanella, ki je dejal, da se sproščeno počuti na Matajurju, v Manzanu in v Ljubljani, vendar ne slučajno: sprejemati pomeni spoštovati in podirati tiste psihološke pregrade, zaradi katerih se čutiš nekaj posebnega in pomembnejšega.

Srečanje je nato objel koprški škof Metod Pirih, ki je vodil slovesno mašo v čedadjski baziliki.

Nazadnje velja še povedati, da so v okviru srečanja v prostorih cerkve sv. Frančiška odprli razstavo *Zemlja miru* (na ogled bo do 9. junija). Gre za umetniška dela sedmih domačih likovnikov, ki so vsak po svojem duhu predstavili pojem miru med sosednjimi narodi, spoštovanje različnosti šibkejših ter protislovja naše zemlje, ki ostaja zaradi svoje nehomogenosti tako bogata z vsebinami in zanimiva za raziskovalno delo na vseh ravneh.

Cirillo Tussa (roj. v Pontaccu l. 1923): "Confini inutili - Nepotrebne meje", akrilik

12

CETRTEK
30. MAJA
1996

INTERVJU / DR. SIMON ŠPACAPAN

BOJ PROTI RAKU - RAZLOGI ZA UPANJE

IGOR DEVETAK

Ekipo dr. Monfardinija, drugi z leve; dr. Simon Špacapan, drugi z desne

V Italiji je govor o zdravstvu aktualen opravek, še posebno ko se vlade lotevajo proračunskih zadev. Tedaj so šolstvo, socialno skrbstvo in zdravstvo prva v vrsti za nova obdavčenja. To so ključne politične teme, katerih razrešitev določa "obraz" socialne države. Na aprilskih parlamentarnih volitvah so se uveljavili prav branilci takšne državne ureditve, občutljivi na struno solidarnosti do ljudi, ki jim je življenje kakorkoli otežkočeno. To bi lahko imeli za javno podobo zdravstva, ki pa ima dvojno lice: ob očitkih zaradi slabih značilnosti italijanskega zdravstvenega sistema ima mesto tudi evropska in svetovna relevantna visokih dosežkov v boju proti nekaterim boleznim, na primer raku.

Drugače spoznavamo zdravstvo, ko se z njim sami srečujemo v potrebi, še drugače pa bi ga spoznavali, ko bi dali besedo zdravnikom in osebju v bolnišnicah in ambulantah.

Pred dvema tednoma je državni tedič (Panorama št. 19) poročal o specializiranih centrih za rakasta obolenja. V naši deželi - v Avianu, nedaleč od Pordenona - deluje taka ustanova, ki se razlikuje od drugih bolnišnic in pionirsko določa nove poti zdravljenja. Član tamkajšnje ekipe zdravnikov je tudi Simon Špacapan, goriški rojak. Diplomiral je iz medicine na rimski univerzi La Sapienza, v Centru za rakasta obolenja v Avianu dela kot štipendist in se pripravlja na specializacijo. K poklicu prispeva njegov čut za službo sočloveku, zaradi katerega je pripravljen na preizkušnje in zahteve izbrane poti. Pogovor z njim naj sedaj prispeva tudi k drugačnemu obravnavanju zastrašujoče bolezni - "bolezni stoletja" - proti kateri se danes bije uspešen boj.

"Naša prizadevanja na fronti proti raku so bolj kot kdajkoli vztrajna in bojevit: preizkušamo nove strategije, ali bolje, skušamo ustaliti tiste, ki so dokazale najboljše učinke. Prvo je omogočiti čimprejšnje diagnoze. To je središčni problem in nujna, ker vemo, da je napad na razpaslega raka največkrat brezuspešen. Dejstvo je, da število bolnikov narašča. V sami Furlaniji je obolenj vedno več zato, ker je raku podvržen večinoma odrasel, starejši človek. V naši deželi je prav starejše prebivalstvo večinsko. Statistiki trdijo, da bo do leta 2000 60-70 odstotkov bolnikov imelo 65 let in več. Porast bolezni med starejšimi je vezan na porast tega dela prebivalstva."

Ali je govor o revolucijah v protirakastih terapijah publicistično pretravanje?

Informacija o našem delu ne sme rojevati zmotnih iluzij. Ne razpolagamo z revolucionarnimi rezultati. Uspehi nastajajo predvsem ob dejstvu, da specializirani centri

z visoko profesionalnim osebjem - ki delovne urnike prilagaja bolniku, ne pa urinim kazalcem - dosejajo manjše, a gotove rezultate. Rak je zapletena bolezen in vzrok zanj skrit v našem organizmu. Najvažnejši boj se bije drugje, ne v medicini, temveč v posameznikih, ki naj skrbijo za kvaliteto lastnega življenja: to je pozornost telesu, hrani, pozitivnim razpoloženjem. Posvečajmo sebi primeren čas. Prevenција proti raku naj vstopi v svet naših vsakdanjih vedenjskih navad!

Kaj imate za rezultat?

Smo še na tej ravni, da ozdravitev imenujemo le klinično nevidnost tumorja v organizmu, ki smo jo dosegli s terapijami. Naše uspehe merimo po tem, da smo podaljšali bolniku življenje. Tega vidimo veliko v naši vsakdanji praksi. Kar pa je najbolj pomembno, je očiten porast popolnih ozdravitev.

Katera so vaša 'orožja' proti raku?

V Centru delujemo predvsem v treh smereh. Razvijamo učinke imunoterapije tako, da rak napadamo s sintetiziranimi molekulami iz človekovega imunarnega sistema. Preskušamo nova, boljša zdravila - novost je pridobivanje le-teh iz molekul morskih organizmov in alg - v novih asociacijah, kar imenujemo protokole, pri zdravljenju z njimi pa upoštevamo psihične in telesne značilnosti posameznika. Tretje področje, ki bo imelo vedno večjo težo v prihodnosti našega zdravljenja, je t.i. kemioterapija na visoke doze.

Ali ni kemioterapija že ustaljena terapevtska praksa?

To ni nič drugega kot zdravljenje z zdravili, ki napadajo razmnožujoče se rakaste celice. Novost in moč nove terapije pa je v uporabi izredno močne doze kemioterapij. Ker pa to niso brihtne snovi, ki bi razločevale bolno celico od zdrave, so usodne tudi kostnemu mozgu, v katerem deluje prepotrebna tovarna celic, ki uresničuje naš imunitarni sistem. To je bila neobhodna šibkost kemioterapij. Danes poznamo rešitev: z visokimi dozami zdravil bombardiramo nastajajoče rakasto tkivo, za tem pa z 'reinfuzijo' zdravih možgovih krvotvornih celic - ki smo jih vnaprej pridobili iz bolnikovega telesa - in s pomočjo posebnih faktorjev rasti pospešimo oživetje belih krvnih teles in posledično imunitarnega sistema. Tako dosežemo naenkrat izničenje rakastih celic in preživetje biološke obrambe, brez katere bi bolnik podlegel katerikoli infekciji. S to terapijo sem videl izničenje celo raka v metastaznem stanju.

Velja takšna terapija za vse vrste rakastega obolenja?

Ne. Učinkovita je proti raku na prsni in proti limfomom. In samo

mlad in odporen organizem lahko prenese takšno udarno zdravljenje. Druge vrste raka napadamo s tradicionalnimi načini - radioterapijo, standardno kemioterapijo in kirurgijo - in preskušamo različno doziranje in kombinacije le-teh.

Katera je prvenstvena skrb Centra v Avianu?

Nekaj postavlja naš center v središču vsedržavne in mednarodne pozornosti. Ekipo zdravnikov, ki jo je še do nedavnega vodil dr. Silvio Monfardini, proizvaja in preizkuša protokole za ljudi, ki so prekoračili 65. leto starosti. Zanje doslej ni bilo dovolj skrbi. Nedoslednost je očitna, če upoštevamo, da so le-ti najbolj pogosti bolniki. Mnogi protokoli so pri teh letih neučinkoviti in se odsvetujejo. Prizadevamo si, da bi starejše osebe zdravili na osnovi njihove biološke, ne pa kronološke starosti. Leta življenja niso edina mera za našo starost/mladost. Tudi pri sedemdesetih letih je človek lahko mlad po notranji moči in zdravju telesa. Naj spet pomnim na skrb za kvaliteto življenja. K našim prizadevanjem veliko prispevajo nova tehnična sredstva, tako da smo danes sposobni zdraviti tudi zelo starega človeka.

V čem ste najbolj učinkoviti?

Imamo izredno dober epidemiološki oddelek in oddelek za diagnostiko. Odlična ekipa skrbi za bolnike AIDS-a, ki jim je opustošeni imunitarni sistem odprl vrata raku. V Centru deluje tudi kvaliteten oddelek za preventivo. Treba je vedeti, da nekatere vrste raka lahko preprečimo. Zato naj velja nasvet, da po 40. letu starosti - zlasti če med družinskimi člani in bližnjimi sorodniki že imamo rakastega bolnika - redno opravljamo pregled v specializiranem centru.

O POMENU ZGODNJE KOŠNJE

Zadnje padavine bodo zelo ugodno vplivale na rast trave, kar nas opozarja, da moramo pohiteti s košnjo.

S pravočasno košnjo si tudi zagotovimo bolj kakovostno, se pravi s hranljivega vidika boljše seno. S staranjem trave namreč hitro upada hranljiva vrednost sena. Z zgodnejšo košnjo bomo sicer na videz imeli manj krme, bo pa gotovo kakovostno boljša in bomo na senik lahko spravili vsaj še eno ali celo dve košnji, tako da se tudi s količinskega vidika pridelek nekako uravnovesi.

Naravno je zato, da se vprašamo, kdaj je najboljši čas za košnjo. Če bi odgovorili zelo teoretično, bi dejali, da je to takrat, ko sta hranilna vrednost in pridelek krme najvišja. Zavedati se moramo, da je zgodaj košeno seno veliko bolj prebavljivo, saj si zagotovimo osnovno krmo z več kot 70% prebavljivosti in z

manj kot 250 grami surove vlaknine v kilogramu suhe snovi.

Za čas košnje se seveda odločamo tudi na osnovi oblike skladiščenja te krme. Na Krasu ali širšem Primorskem se šele v zadnjih časih uveljavlja siliranje. S tem se sicer ukvarja nekaj najbolj navdušenih živinorejcev, drugi pa še vedno raje sušijo travo. V primeru siliranja bomo najprej pokosili travnike, ki so namenjeni tej obliki spravljenja krme. Če smo si omissili naravno za dosuševanje trave s toplim ali hladnim zrakom, si bomo zagotovili izredno kakovostno krmo, saj lahko kosimo sorazmerno zgodaj. Mlado travo pustimo nekaj ur, približno pol dneva na soncu, nato pa pograbimo in spravimo na senik, ki je opremljen s sušilnikom. Kroženje topllega ali hladnega zraka dokonča

sušenje in pri tem ne tvegamo, da bi se nam zaradi drobljenja sena na tleh izgubile najboljše hranljive snovi mladih listkov, kar se zgodi še zlasti pri deteljah. Tudi sušenje na sušilih ali kozolcih nam omogoča kar zadovoljivo kakovost krme; sušenje na tleh, ki je pri nas sicer najbolj razširjeno, pa nam daje s kakovostnega vidika najmanj hranljivo krmo.

Razna merila vsebnosti surovih beljakovin, suhe snovi, surovih vlaknin in nato hranljive vrednosti krme so pokazala, da ima trava, ki jo pokosimo ob polnem latenju in na začetku sveteljenja, sorazmerno najboljše značilnosti, da bomo iz nje ob pravilnem sušenju in spravlilu dobili kakovostno krmo, ki bo še sama nudila govedu glavno potrebne hranljive snovi za uspešno rejo. S pridobivanjem takega kvalitetnega sena si bomo torej zmanjšali stroške, saj bi sicer morali dokupovati močna krnila.

M.T.

ZANIMIVE MOŽNOSTI POGODBE PART-TIME

Sistem zaposlitve *part-time* je vsekakor zanimiv. Zanj se navdušujejo še zlasti poročene ženske z otroki, ker tako lažje sledijo družini. Dejansko je mogoče skleniti več oblik delovne pogodbe za občasnno ali časovno skrajšano delovno razmerje. Možno je namreč skrajšati delovni dan na tri - štiri ure namesto običajnih 7 ur in pol ali 8 ur dnevno. Druga oblika predvideva nekaj polnih zapo-

slenih dni v tednu, drugače pa proste dneve; tretja oblika pogodbe *part-time* pa je lahko časovno določena na nekaj tednov ali mesecev in je delovno razmerje v ostalih obdobjih povsem normalno. S skrbstvenega vidika se ta oblika pogodbe ne razlikuje od ostalih. Zaposleni *part-time* ima pravico do dopolnilne blagajne in tudi postopek prekinitev delovnega razmerja je povsem enak onemu, ki velja za redne delovne pogodbe. Od l. 1988 se skrče-

nega delovnega urnika lahko poslužijo tudi uslužbeni v javnem sektorju. Prav tako velja za vajence in mlade, ki so bili sprejeti v službo na osnovi pogodb za pripravo na zaposlitev, vendar le v primeru, da skrčeni urnik ne prizadene izobraževanja in pripravljajalnih, praktičnih vaj.

Kdor bi rad dobil več informacij o možnostih, ki jih daje *part-time*, naj pregleda ustrezne predpise, ki jih obravnava zakon 451/94. Ta med drugim tudi natančno določa davčne olajšave in druge zmanjšane pristojbine.

Pristanišče črpa iz evropskih skladov

S sredstvi, ki jih ob Evropska zveza iz sklada *Cilj 2* dodelila tržaški pristaniški upravi, bodo v prihodnjem triletnem obdobju povečali 5., 6. in 7. pomol ter preuredili ploščad za lesni tovor in bivše področje Gaslini. Nabavili bodo tudi žerjav za nove delovne potrebe. Po uradnih podatkih predvidevajo 130 milijard lir investicij. Pristaniška uprava tudi poroča, da se je v prvi polovici letošnjega leta močno povečal kontainerski promet v tržaškem pristanišču. V prvih petih mesecih letos je število raztovorjenih zabojnikov na 7. pomolu v Trstu bistveno naraslo, tako da računajo, da se je število raztovorjenih zabojnikov dvignilo za kakih 20.000 enot. Ob sedanjem trendu bo število raztovorjenih zabojnikov doseglo kar 170 tisoč enot.

BREZPOSELNOST NARAŠČA

V prvem trimesečju tega leta se je v deželi Furlaniji Julijski krajini močno povečalo število brezposelnih, ki so vpisani v posebne sezname na uradu za zaposlovanje. Približno 15% delovne sile išče zaposlitev, vendar postaja ponudba vedno bolj skopa. Evidentiranih brezposelnih je 68.000, se pravi 2.000 več kot v istem obdobju lani. Še posebno kritičen je položaj mladih, ki iščejo prvo službo. 45.000 ljudi, ki so zaradi gospodarske krize in sanacijskih ukrepov izgubili zaposlitev, se nikakor ne more več vključiti v proizvodni proces. Načrti o prekvalifikaciji delovne sile se izvajajo prepočasi in trenutno ni videti izhoda iz začaranega kroga.

NARAVNO ZDRAVLJENJE S HOMEOPATIJO

JELENA STEFANČIČ

ZDRAVLJENJE

Homeopatska zdravila v bistvu ne zdravijo, temveč telesu vračajo podrti energijo in duhovno ravnovesje. S tem organizem spodbujajo, da se ozdravi sam. Pri tem postopku pa ima pomembno vlogo tudi terapevt oziroma pravilen odnos med zdravilom in bolnikom. V homeopatiji ozdraveti ne pomeni samo potlačiti bolezenske simptome v ozadje, marveč tudi sprejeti in doumeti spopade v lastni duševnosti. Homeopatija tudi ne išče vzrokov za bolezen izven sebe, temveč zlasti v nas samih.

Čeprav je homeopatija hkrati preprosta in zapletena, je postopek enostaven in zdravila niso strupi, saj izvirajo iz kraljestva narave. Z malo znanja in spretnosti jih lahko uspešno uporabljamo za zdravljenje samih sebe iz domače lekarne. Lahko pa postane tudi "čarovna palička", ki ima neverjetne uspehe pri zdravljenju po dosedanjem prepričanju neozdravljivih stanj in bolezni. Da dosežemo tako raven, pa moramo vložiti veliko truda, predvsem pa mora človek spremeniti samega sebe. Na koncu bo ta velikanski trud poplačan z uspehi, ki jih klasična medicina ne more zagotoviti.

PREROD

Homeopatija je znana in razširjena po vsem svetu in zadnji čas spet doživlja svoj prerod. A kljub večjemu ugledu, ki ga homeopatija uživa po svetu, je še zmeraj nemalo pomanjkljivih in napačnih pojmovanj o tem, kaj pravzaprav je.

Ker uporablja naravne snovi, jo največkrat uvrščajo v fitoterapijo, medtem ko šolska medicina in nasprotniki homeopatije poudarjajo, da so v homeopatskih preparatih zdravilne snovi tako močno razredčene, da na koncu ostane samo vehikel (voda, alkohol ali mlečni sladkor); zato so prepričani, da vse njihovo delovanje temelji na učinku sugestije.

NAČELA HOMEOPATIE

Pri homeopatiji moramo razločevati načela, ki zadevajo bolnika (zdravljenje podobnega s podobnim in individualizacija), in načela, ki se nanašajo na proces ozdravljanja. Glavni pogoj za ozdravitev je duhovna rast bolnega človeka in širjenje njegovega zavedanja pri dojetanju samega sebe in svoje bolezni. Če tega ne dosežemo, tudi ozdravljenja ne bo, kajti homeopatska zdravila ne zdravijo, marveč z delovanjem na duševnost spodbujajo k samozdravljenju.

DALJE

ŠČEP LJUBEZNI TUDI V LONEC

JELENA STEFANČIČ

NAŠ RECEPT

Svinjski golaž s fižolovko - potrebujemo: 1/2 kg svinjskega mesa, 6dag masti ali olja, 3 čebule, 1 žlica moke, 2 stroka česna, papriko po okusu, 1 žlica paradižnikove mezge, 3/4 l fižolovke, peteršilj in sol.

Bolj debelo sesekljano čebulo pražimo na maščobi, da se dobro napne. Dodamo na koščke zrezano meso. Nekoliko popražimo, prilijemo malo vode in dušimo pokrito, da se meso napol zmehča in se čebula lepo razpusti. Ko se sok posuši, pomokamo, moko popražimo, dodamo papriko, strt česen, sesekljan peteršilj in paradižnik. Zmešamo, zalijemo s fižolovko in solimo. Vre naj počasi, da se meso do kraja zmehča. Fižolovka da golažu poseben dober okus.

DALJE

MESO IN MESNI IZDELKI

Izbira mesa je zelo velika, zato ga predelujemo v jedi po raznovrstnih kuharskih postopkih. Pri vseh toplotnih kuharskih predelavah mesa prihajajo do izraza njegove aromatične snovi.

Kuhamo v vodi predvsem meso za juhe, obare, nekatere omake in podobno. Če položimo meso v vrelo vodo, se v njem ohrani več hranilnih in dišavnih snovi.

Ko so kosi mesa bolj trdi, jih ponavadi dušimo, kajti dodana maščoba pospešuje mehčanje mesnih vlaken in razvija nove dišavne snovi, ki dajejo jedi tipičen okus in vonj. Tekočine je pri

dušenju le toliko, da lahko nastane nekaj pare in se meso z dodatki ne prijemlje dna. Zne dušene jedi so golaži, divjačina v omaki itd.

Najbolj kakovostne kose mesa pečemo. Pred peko kos mesa oblijemo z vročo maščobo in ga nato denemo v pečico. Na površini se naredi neka vrsta zaščitne plasti, ki notranjost varuje pred izcejanjem. Med peko polivamo meso s sokom iz pekača, da ostane sočno.

Pred vsako predelavo meso na hitro operemo; če je čisto, pa ga le zbrisemo. Nikoli pa ne sme ležati v vodi, ker se izcedi preveč njegovega soka in z njim vred hranilnih snovi. Če ima meso slab vonj, ga nikakor ne smemo uporabiti. Posebej hitro pokvarljivo je zmlato meso.

KAMPANJA OSEM OD TISOČ

S PODPISOM PODPRIMO KATOLIŠKO CERKEV

"Osem od tisoč za katoliško Cerkev." "Dovolj je podpis v določeni okvirček na obrazcu 740 ali 101 ali 201." "To vas nič ne stane." "Zadnji rok za oddajo je 30. junij letos." Te stvari so veliki večini katoličanov že znane. Vprašanje pa je, koliko odvisnih delavcev in upokojencev, ki niso več dolžni oddati davčne prijave na obrazcih 101 in 201 (prvi prejemniki samo dohodkov od odvisnega dela in drugi prejemniki samo pokojnine v vrednosti nad 8.661.000 lir), se še spomnijo, kam so prijavo dali. Obrazec so prejeli "daljnega" meseca februarja in morda je nekje založen v zadnjem predalu, pozabljen. Če se pa kdo spomni, kje ima ta obrazec, s katerim lahko Cerkev veliko pomaga in prispeva za solidarnost, naj ne vrže puške v koruzo, ampak naj gre v bližnjo župnijo, kjer se bo že našel kdo, ki mu bo pomagal ga izpolniti in odposlati.

Spomnimo na način, kako se davčna prijava odda in

zadnjega roka za davčno prijavo. Da bi lahko prispevek osem od tisoč podarili katoliški Cerkev, moramo najprej najti obrazec 101 ali 201, ki smo ga prejeli februarju. Podpišemo v okvirčku, kjer piše *Chiesa cattolica*. Na ustreznih mestih napišemo osebne podatke in številko davčnega kodeksa (*codice fiscale*), obrazce nato podpišemo. Ko smo to opravili, lahko odnesemo obrazec na občino, v kateri imamo stalno bivališče, ali pa odpošljemo po pošti v preprosti ovojnici na bližnji urad neposrednih davkov (*imposte dirette*).

S tem dejanjem, ki ne stane nič, razen morebitne znamke seveda, bo vsakdo veliko pripomogel Cerkev in karitativnim dejavnostim krajevne škofije. Letos bodo iz sklada osem od tisoč, ko bo v mesecu juniju država Cerkev dala denar, italijanske škofije prejele 130 milijard lir za karitativne dejavnosti (60 jih je bilo leta 1995) in 225 milijard lir za potrebe verskih dejavnosti (lani 90 mld. lir).

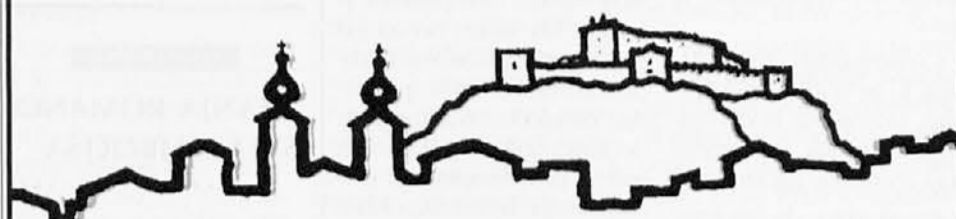
Novost je ta, da bo morala država od letos do leta 1999 dati Cerkev zaokroženi prispevek (*conguaglio*) za leta 1990-92 v vrednosti 940 milijard lir. Italijanski škofje so na svojem zadnjem zasedanju že začeli razmišljati, čemu ta denar nameniti. Precej denarja bo šlo za popravilo pomembnih kulturno-zgodovinskih objektov. Od letos naprej bo v ta namen šlo vsako leto 100 milijard lir. Pred Svetim letom, ki je pred vrati, je to zelo pomemben prispevek, ki bo konkretno pomagal državi pri ohranjanju sakralnih spomenikov, škofijskih knjižnic, arhivov, pomembnih cerkva kulturno-zgodovinske in umetniške važnosti; le-teh je v Italiji ogromno in veliko jih je potrebnih popravil. Zato ima tudi država dolžnost, da zanje skrbi.

Na koncu naj povemo še to, da se za Cerkev lahko prispeva tudi z nakazilom na poštni račun št. 57803009, naslovljen na: *Istituto Centrale Sostentamento Clero*. V primeru, da bo prišlo dovolj prispevkov, bo lahko Cerkev z denarjem osem od tisoč storila še veliko več na verskem in karitativnem področju.

GORIŠKA
MOHORJEVA
DRUŽBA

Knjiga,
ki jo vsakdo z veseljem
vzame v roke

Gorica v slovenski književnosti

Knjiga, ki se uvršča med pobude ob tisočletnici prve omembe mesta Gorice, nam nudi izbor poezije in proze slovenskih pesnikov in pisateljev, ki so pisali o Gorici. V njej bomo našli vse tisto, kar vemo in čutimo o Gorici, in tudi vse tisto, česar o Gorici nismo vedeli.

PISMA UREDNIŠTVU

"VIVA L'ITALIA!"

Tako je v deželni zbornici vzkliknil prof. Fausto Monfalcon, predstavnik Stranke komunistične prenove, za katerega je volilo kar precej tržaških Slovencev. Po tem vzkliku je komunistični deželni poslanec skupaj s predstavnikoma AN (bivšimi fašisti) zapustil sejno dvorano.

Zakaj? Iz protesta, ker je ob dvajsetletnici potresa v Furlaniji spregovorila tudi poslanka Irene Pivetti, tedaj še predsednica poslanske zbornice, sicer pa predstavnica Severne lige.

Mene je zgoraj omenjeni vzklik Fausta Monfalcona prizadel iz več razlogov, predvsem pa zaradi tega, ker me je spomnil na moje mlade dni, ko se je v Trstu tako vzklikalo predvsem proti Slovcem, saj je navadno temu vzkliku sledil še drugi: "A morte i s'ciavi!"

Sicer pa je bil vsekakor tisti vzklik proti Pivettijevi neumesten, saj je ona spregovorila v zbornici dežele FJ-k kot predsednica poslanske zbornice in ne kot predstavnica Severne lige.

Bolje bi bilo, ko bi Monfalcon vzkliknil: "Viva l'Italia, la Slovenia e l'Europa!" Ali pa nič!

Če pa je že hotel kaj vzklikniti, bi bolje napravil, ko bi vzkliknil "Proletarici vseh dežel, združite se!"

Ali pa, da bi molčal, kar bi bilo še najbolj! Zanj in za nas!

D.Š.

KOMU PRITIČE ZMAGA?

V pismu uredništvu Primorskega dnevnika je Mario Šušteršič 22. maja letos v zvezi z derbyjem med odbojkaricami Bora in Sloge napisal tudi stavek, ki mi je dal misliti.

"Mislim, da bi bilo precej bolje, če bi se spraševali, zakaj ni... prišlo do sodelovanja, da nikomur ne bi bilo treba »razumeti«, zakaj je bolje, da v določenem trenutku zmaga eden in ne drugi."

Sem mar prav razumel ta stavek: da je bolje, da v določenem trenutku zmaga eden in ne drugi?!

Če bi bilo tako (pa hvala Bogu v slovenskem zamejskem športu zaenkrat tega še ni!), bi bilo bolje, da naši športniki ostanejo doma, saj bi od zunaj o teh določenih trenutkih odločali vsi drugi prej kot športniki.

Upam, da se je Mariu Šušteršiču le zareklo oziroma da ni mislil resno, ker bi bila taka nakazana pot v slovenskem zamejskem športu gotovo pogubna! Kam bi šla potem "mens sana in corpore sano"?

D.Š.

ODMEVI PO 50-LETNICI PASTIRČKA

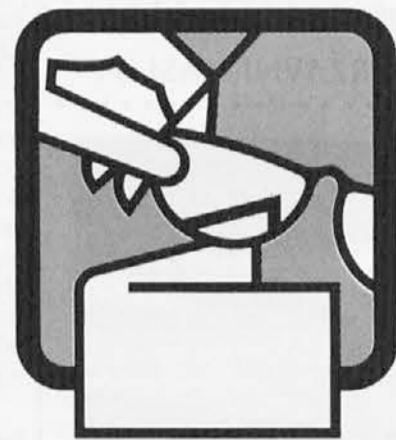
(...) Mislim, da je pravilno, da se ovrednoti vsa kršna delovanje na kulturnem področju v smislu odkrivanja skritih talentov med mladino. Ta naloga je predvsem izročena staršem in vzgojiteljem, pa tudi raznim mentorjem. Kar se mene tiče, sem jih imel kar precej. Najprej oče, ki je imel dobro roko za risanje in bil vedno moj najbolj objektivni kritik; nato v zaklonišču pod nemškimi napadi v Mariboru Savin Sever, ki je risal nemške "štukase" z isto brzino, kakor so ti letali. On je danes zelo znan arhitekt v Ljubljani in avtor mnogih velikih palač, kot so Avto moto zveza in Veleblagovnica Astra, prejemnik Prešernove in Plečnikove nagrade. Dalje prof. Cocianni in seveda msgr. Gregorec sam. Na koncu in ne nazadnje gošpod Luciano Bregantini, ki je v tiskarni Budin od samega rojstva Pastirčka pa vse do svoje upokojitve lastno-ročno sestavljal in tiskal revijo ter nam vsem dajal dragocene nasvete za rešitev raznih tehničnih problemov. Gospod Marjan Markežič pa je seveda gibalo vsega tega kolesja.

Takim osebam se moramo posebno zahvaliti, javnost in posebno mladino seznaniti s temi dejavnostmi ter jih navdušiti za sodelovanje.

JOŽE VRTOVEC

CONTOETA

Prednosti
vedre pokojnine

Številke, na katerih se lahko pogovarjaš o CONTOETA

Sedež v Gorici	(0481) 381366 / 381367
Agencija št. 1	(0481) 81100 / 381680
Agencija št. 2	(0481) 520630 / 520572 / 381684
Agencija št. 3	(0481) 20224 / 381685
Agencija št. 4	(0481) 521693 / 520978
Podružnica v Ločniku	(0481) 392222

za informacije

CASSA DI RISPARMIO
DI GORIZIA